

Bruxelles, 2. srpnja 2026.
(OR. en)

11471/26

CULT 92
AUDIO 92
SOC 477
SUSTDEV 57
SAN 568
EDUC 322

POP RATNA BILJEŠKA

Od:	Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine DEPREZ
Datum primitka:	2. srpnja 2026.
Za:	Thérèse BLANCHET, glavna tajnica Vijeća Europske unije
Br. dok. Kom.:	COM(2026) 337 final
Predmet:	IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA o planu rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026.

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2026) 337 final.

Priloženo: COM(2026) 337 final

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 2.7.2026.
COM(2026) 337 final

**IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM
GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

o planu rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026.

Sadržaj

1. UVOD.....	2
2. KONTEKST.....	2
3. PLAN RADA – GLAVNI REZULTATI ANKETE.....	3
3.1. Opći komentari o planu rada.....	4
3.2. Opazanja o metodama rada	4
4. PREGLED OBAVLJENOG RADA.....	5
4.1. Prioritet a) Umjetnici i kulturni djelatnici: osnaživanje kulturnih i kreativnih sektora.....	5
4.2. Prioritet b) Kultura za ljude: jačanje sudjelovanja u kulturi i uloge kulture u društvu.....	10
4.3. Prioritet c) Kultura za planet: oslobađanje snage kulture	13
4.4. Prioritet d) Kultura za partnerstva koja zajednički stvaraju: jačanje kulturne dimenzije vanjskih odnosa EU-a	16
5. PLANOVI ZA BUDUĆNOST: SLJEDEĆI PLAN RADA ZA KULTURU	18
PRILOG	22

IZVJEŠĆE KOMISIJE O PLANU RADA EU-a ZA KULTURU ZA RAZDOBLJE 2023. – 2026.

1. UVOD

U Rezoluciji Vijeća o planu rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026.¹ navode se prioriteti za suradnju u području politika koji se ostvaruju suradnjom između država članica, Komisije i predsjedništava Vijeća. U Rezoluciji se Komisija poziva da do lipnja 2026. donese završno izvješće o provedbi na temelju dobrovoljnih pisanih doprinosa država članica.

U ovom se izvješću ocjenjuje napredak postignut od siječnja 2023., ističu ključna postignuća i utvrđuju prioriteti za razdoblje nakon 2026. koji će biti temelj za rasprave u Vijeću o sljedećem planu rada. Iako je sveobuhvatno, ne obuhvaća inicijative u području kulturne politike EU-a koje nisu povezane s temama iz plana rada.

Za potrebe izrade izvješća Komisija je provela ciljanu anketu među državama članicama (od 3. veljače do 19. ožujka 2026.). To je uključivalo prikupljanje podataka o provedbi plana rada i njegovu doprinosu oblikovanju nacionalnih politika, primjerenosti metoda rada i prioritetima za sljedeći ciklus². Nalazi na temelju ankete prikazani su u Prilogu 1. Ocjena se temelji i na radu Komisije, razmjenama informacija s drugim institucijama EU-a i dijalogu s kulturnim i kreativnim sektorima.

2. KONTEKST

U zadnjih su se desetak godina mjere EU-a u području kulturne politike temeljile na Komisijinim europskim agendama za kulturu³, Europskom okviru za djelovanje u području kulturne baštine⁴, Zajedničkoj komunikaciji „Ususret Strategiji EU-a za međunarodne kulturne odnose”⁵ i, od 2002., višegodišnjim planovima rada Vijeća za kulturu.

Plan rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026. oblikovan je kao odgovor na četiri važna događaja koji su uvelike utjecali na europski kulturni krajolik.

- *Pandemija bolesti COVID-19* razotkrila je strukturne slabosti u kulturnim i kreativnim sektorima, prije svega nesigurne uvjete zapošljavanja umjetnika, nedovoljnu socijalnu zaštitu i digitalni jaz u sudjelovanju u kulturi.
- *Nezakonita potpuna invazija Rusije na Ukrajinu* izravno je ugrozila ukrajinsku baštinu, umjetnike i kulturne djelatnike. Dovela je i do instrumentalizacije kulture i posljedično do narušavanja temeljnih vrijednosti EU-a. U toj se situaciji bitnom pokazala uloga kulture u otpornosti društva i obnovi nakon sukoba, a osim važnosti borbe protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima, kulturna suradnja u širem smislu istaknula se kao ključna dimenzija solidarnosti EU-a.
- *Brza digitalna transformacija, dodatno ubrzana generativnom umjetnom inteligencijom*, stvorila je prilike za kulturne i kreativne sektore, ali i otežala situaciju kad je riječ o naknadama za stvaratelje i zaštiti intelektualnog vlasništva. Ona utječe i na kulturnu raznolikost i mogućnost otkrivanja europskih sadržaja na internetu.
- *Pogoršavanje klimatske i energetske krize* povećalo je izloženost kulturnih i kreativnih sektora okolišnim prijetnjama, ali ih je i pozicioniralo kao važne strateške aktere u

¹ [Rezolucija Vijeća o planu rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026.](#)

² Preliminarni nalazi utvrđeni analizom na temelju ankete predstavljeni su Odboru za poslove u kulturi 27. ožujka 2026. u Bruxellesu.

³ Komunikacije Komisije o [Europskoj agendi za kulturu u globaliziranom svijetu](#) i o [Novoj europskoj agendi za kulturu](#).

⁴ [Europski okvir za djelovanje u području kulturne baštine](#).

⁵ [Zajednička komunikacija „Ususret Strategiji EU-a za međunarodne kulturne odnose”](#).

ostvarivanju ciljeva održivosti. Istodobno je energetska kriza jasno pokazala da je hitno potrebno prijeći na održivu praksu u svim područjima, uključujući kulturu.

Uza sve te komplikacije kulturni i kreativni sektori suočavali su se sa znatnim financijskim pritiscima. Zbog tih višestrukih poteškoća potrebe za resursima bile su veće nego ikad prije, zbog čega su ti sektori bili prisiljeni prilagoditi operativne modele i pronaći inovativna rješenja za jačanje otpornosti.

Od 2024. za provedbu plana rada EU-a za kulturu mobiliziran je program Kreativna Europa u okviru njegovih godišnjih programa rada radi potpore ključnim inicijativama. Prioriteti plana rada bili su obuhvaćeni glavnim pozivima na podnošenje prijedloga: godišnjim pozivom za projekte kulturne suradnje te pozivima za europske mreže kulturnih i kreativnih organizacija te europske platforme za nove umjetnike, u okviru kojih je odabrano 39 mreža i 19 platformi za provedbu radnih paketa i aktivnosti koje izravno pridonose prioritetima iz plana rada.

Na institucionalnoj razini EU-a razdoblje od 2024. obilježio je početak novih mandata Europskog parlamenta i Europske komisije. U političkim smjernicama Komisije⁶ i novom strateškom programu Europskog vijeća⁷ utvrđen je opći smjer djelovanja EU-a, i to u kontekstu povećanih globalnih geopolitičkih napetosti, sve većih prijetnji demokratskim vrijednostima, sve nestabilnijih tržišta, s posljedicama za europsko gospodarstvo, i brzog širenja umjetne inteligencije. U tim se strateškim okvirima posebna pozornost posvećuje demokraciji, otpornosti, blagostanju, konkurentnosti, sigurnosti i globalnoj ulozi EU-a.

Kao odgovor na poziv Vijeća te pozive Europskog parlamenta i dionika Komisija je u prvoj godini svojeg novog mandata predstavila novi strateški okvir EU-a za kulturu, **Kulturni kompas za Europu**⁸ (u studenom 2025.). U njemu iznosi viziju koja se temelji na stavljanju kulture u središte oblikovanja politika EU-a i usklađivanju kulturne politike sa širim političkim prioritetima EU-a. Kompas doprinosi uspješnom razvoju europskih kulturnih i kreativnih sektora u Europi i svijetu, i to usmjeravanjem na ključna područja, uključujući umjetničku slobodu, pristup kulturi, radne uvjete u kulturnim i kreativnim sektorima, otpornost, konkurentnost, prilagodbu umjetnoj inteligenciji i međunarodne odnose u kulturi.

Kulturni kompas dodatno je ojačan te je usklađen s prijedlogom Komisije o novom višegodišnjem financijskom okviru, posebno s predloženim programom AgoraEU, kao i s drugim instrumentima, kao što je Europski fond za konkurentnost, što pokazuje da se nastoje povećati ulaganja EU-a u kulturu.

Na regulatornoj razini ključni propisi u području digitalizacije doneseni od 2022. imali su dalekosežne posljedice u svim sektorima, uključujući kulturu, posebno Akt o digitalnim uslugama, Akt o digitalnim tržištima i Akt o umjetnoj inteligenciji. Ti akti na različitim razinama i u okviru svojeg područja primjene pridonose oblikovanju sigurnijeg, transparentnijeg i pravednijeg digitalnog okruženja, a podupiru i kulturne i kreativne industrije te prava stvaratelja.

Na multilateralnoj razini kultura je dobila na važnosti na forumima kao što su G-7⁹, G-20¹⁰ i UNESCO¹¹, na kojima je prepoznato da kultura nije samo važan prioritet sama po sebi nego i čimbenik koji na međusektorskoj razini podupire demokraciju, koheziju, konkurentnost i globalni položaj Europe.

3. PLAN RADA – GLAVNI REZULTATI ANKETE

Plan rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026. i dalje je ključan instrument za usmjeravanje suradnje u području politika među državama članicama na razini EU-a. U njemu su utvrđena vodeća načela, četiri glavna prioriteta¹² i 21 tematska aktivnost. Osmišljeno je nekoliko aktivnosti za

⁶ [Političke smjernice za razdoblje 2024. – 2029. | Europska komisija.](#)

⁷ [Strateški program za razdoblje 2024. – 2029.](#)

⁸ [Kulturni kompas za Europu – kultura i kreativnost.](#)

⁹ [U Italiji 2024.](#)

¹⁰ [U Indiji 2023., Brazilu 2024. i Južnoj Africi 2025.](#)

¹¹ [Deklaracija s konferencije Mondiacult 2022. i Završni dokument s konferencije Mondiacult 2025.](#)

¹² a) Umjetnici i kulturni djelatnici: osnaživanje kulturnih i kreativnih sektora, b) Kultura za ljude: jačanje sudjelovanja u kulturi i uloge kulture u društvu, c) Kultura za planet: oslobađanje snage kulture, d) Kultura za partnerstva koja zajednički stvaraju: jačanje kulturne dimenzije vanjskih odnosa EU-a.

osiguravanje usklađenosti politika i kontinuiteta s prethodnim planom rada (za razdoblje 2019. – 2022.). Sljedeća ocjena temelji se na odgovorima država članica na anketu, uključujući pitanja za rangiranje i pitanja sa slobodnim unosom teksta.

3.1. Opći komentari o planu rada

Države članice¹³ pozitivno su ocijenile plan rada, smatrajući da je relevantan i strateški okvir za usmjeravanje europske kulturne suradnje. Najveća podrška odnosila se na glavne prioritete¹² plana rada jer se velika većina ispitanika u potpunosti složila da su ti prioriteti primjereni. Za 21 temu ispitanici su se uglavnom složili da su relevantne, no mnogi su naveli da su se mogle dodatno razraditi.

Provedba plana rada u velikoj je mjeri ispunila očekivanja država članica. Kad je riječ o učinku na politike, ispitanici u anketi složili su se da je plan rada doprinio postojećim područjima oblikovanja nacionalnih kulturnih politika i proširenju programa politika kako bi se obuhvatile nove teme. Kvalitativni odgovori potvrdili su da su rezultati, kao što su izvješća skupina za otvorenu metodu koordinacije (OMK) i aktivnosti uzajamnog učenja, podržali oblikovanje politika na temelju dokaza, ojačali međuministarsku suradnju i doprinijeli nacionalnim strategijama, na primjer u područjima kao što su kultura i zdravlje, održivost i radni uvjeti umjetnika.

Plan rada pridonio je i tome da se kulturi pridaje veća važnost u svim područjima politika, pri čemu se velika većina ispitanika složila da je učvrstio ulogu kulture u drugim sektorima. Međutim, većina ispitanika ocijenila je da je taj doprinos tek djelomičan, iz čega se vidi da i dalje nije lako postići dublju međusektorsku integraciju.

Unatoč tim pozitivnim nalazima utvrđena su određena ograničenja. Države članice istaknule su da ostvarivanje prioriteta EU-a u konkretnim ishodima na nacionalnoj razini nije ujednačeno. Navele su opetovane probleme, kao što su ograničena vidljivost i prateće mjere, nedovoljna usmjerenost na provedbu i potreba za većom dosljednošću među instrumentima. U nekoliko odgovora naglašena je i važnost toga da se fokus radnog plana zadrži na jasnim prioritetima i konkretnoj dodanoj vrijednosti.

3.2. Opažanja o metodama rada

Instrumenti plana rada općenito su se smatrali prikladnima za doprinos oblikovanju politika, pri čemu su ispitanici vrlo pozitivnima ocijenili skupine za OMK, koje su se istaknule kao najdjelotvorniji oblik suradnje. Kvalitativne povratne informacije pokazale su da je velika dodana vrijednost skupina za OMK u omogućivanju uzajamnog učenja, razmjeni znanja i izradi rezultata relevantnih za politiku, kao i u uspostavi trajnih mreža stručnjaka u svim državama članicama. Ocijenjeno je da su najdjelotvornije skupine za OMK bile one koje su imale jasne mandate, dovoljno precizirane teme i pružale rezultate koji su izravno povezani s provedbom te instrumentima politike i financiranja. Međutim, među problemima na koje su ispitanici ukazivali su preširoke nadležnosti, veliko radno opterećenje (uključujući administrativno) i poteškoće u omogućivanju međusektorskog sudjelovanja. Neki su ispitanici naveli i nedosljednosti u organizaciji, uključujući neujednačen broj sastanaka i kašnjenja u postizanju rezultata.

Aktivnosti uzajamnog učenja¹⁴ vrlo su pozitivno ocijenjene zbog pružanja praktičnih, prenosivih pristupa i podupiranja provedbe na nacionalnoj razini. Pozitivno su ocijenjene i radionice, iako u nešto manjoj mjeri jer je njihova djelotvornost ovisila o temi i popratnim aktivnostima.

Ocjene za druge instrumente bile su mješovitije. Sastancima skupina za strateško promišljanje i pregledima stanja ispitanici su bili manje naklonjeni, često navodeći da su pregledi stanja nerazmjerno opterećujući u odnosu na njihovu dodanu vrijednost. Stručne skupine pod vodstvom Komisije općenito su pozitivno ocijenjene.

Države članice su za sve metode rada dosljedno pozivale na poboljšanja u popratnim aktivnostima i provedbi. To je uključivalo jasnije poveznice između rasprava i konkretnih ishoda, bolju diseminaciju

¹³ Na anketu je odgovorilo 26 država članica EU-a.

¹⁴ U vezi sa sljedećim aktivnostima iz plana rada: „Kultura i promicanje demokracije: prema kulturnom građanstvu u Europi”, „Zaštita baštine od prirodnih katastrofa i katastrofa uzrokovanih ljudskim djelovanjem”, „Očuvanje kulturne baštine i osnaživanje lokalnih kulturnih i kreativnih sektora u Ukrajini”.

rezultata te sažetije i pristupačnije rezultate. Veliku podršku dobilo je i širenje hibridnih oblika sudjelovanja i osiguravanje odgovarajućih resursa za angažman. Aktivnosti uzajamnog učenja posebno su istaknute kao oblik sudjelovanja koji bi se mogao primjenjivati u većoj mjeri.

Općenito, iako se metode rada većinom smatraju relevantnima i korisnima, s jasnijim fokusom, boljom koordinacijom i korištenjem ishoda za postizanje konkretnih rezultata politika mogle bi biti još djelotvornije.

4. PREGLED OBAVLJENOG RADA

U ovom se poglavlju opisuje provedba plana rada u okviru svakog prioriteta i 21 tematske aktivnosti, uz ocjenu napretka i ključnih rezultata. Navode se i primjeri povezanih mjera poduzetih na razini država članica. Općenito, mjere su provedene prema planu, ali su bile potrebne neke prilagodbe zbog velikog broja planiranih rezultata i kompleksnog geopolitičkog i političkog konteksta.

4.1. Prioritet a) Umjetnici i kulturni djelatnici: osnaživanje kulturnih i kreativnih sektora

1) *Status i radni uvjeti umjetnika i kulturnih i kreativnih djelatnika*

Radni uvjeti umjetnika i dalje su jedan od glavnih prioriteta u agendi EU-a te su tema plana rada EU-a za kulturu, ministarskih rasprava, izvješća o vlastitoj inicijativi Europskog parlamenta¹⁵ i suradnje između Komisije i država članica. Od kraja 2025. to je dodatno potvrđeno u Kulturnom kompasu za Europu.

Komisija je podržala rad skupine za otvorenu metodu koordinacije (OMK), koju čine stručnjaci iz ministarstava za kulturu i zapošljavanje/socijalna pitanja svih 27 država članica EU-a. Ta je skupina ispitala niz relevantnih tema, uključujući status i socijalnu sigurnost umjetnika, pravednu praksu, vještine i cjeloživotno učenje te umjetničku slobodu, te je u srpnju 2023. objavila svoje izvješće i preporuke¹⁶. Na temelju njezinih nalaza na platformi CreativesUnite otvoren je odjeljak „This is How We Work”¹⁷, u kojem se objavljuju činjenične informacije i usporedivi podaci o pravnim okvirima država članica, među ostalim o socijalnoj sigurnosti i radnim odnosima.

Ključna preporuka skupine za OMK bila je da se „ustpostavi okvir EU-a za radne uvjete umjetnika i kreativnih djelatnika”. Europski parlament je u studenom 2023. donio zakonodavnu rezoluciju o vlastitoj inicijativi u kojoj poziva na uspostavu takvog okvira.

Belgijsko predsjedništvo je u svibnju 2024. bilo domaćin seminara o radnim uvjetima umjetnika, a Komisija je organizirala tehničku radionicu sa skupinom za OMK. Europsko nadzorno tijelo za rad (ELA) održalo je seminar o neprijavljenom radu u kulturnom sektoru i objavilo izvješće¹⁸. Odbor viših inspektora rada pokrenuo je istragu o mogućim problemima povezanim s provedbom zakonodavstva EU-a o zdravlju i sigurnosti na radu (izvješće je doneseno u studenom 2025.). U lipnju 2024. mreža „MoveS” (usmjerena na slobodno kretanje i koordinaciju sustava socijalne sigurnosti), koja se financira sredstvima EU-a, održala je internetski seminar na temu „Mobilnost radne snage i socijalna sigurnost za umjetnike”. Komisija je u listopadu 2024. sazvala zajednički sastanak socijalnih partnera u sektorima audiovizualnih izvedbi i izvedbi uživo kako bi utvrdila nedostatke u primjeni pravila EU-a u vezi sa zaposlenjem umjetnika i kulturnih djelatnika. U studenom 2024. glavni direktori za industrijske odnose (dužnosnici država članica u području radnog prava) raspravljali su o provedbi radnog prava, posebno o statusu umjetnika i razmjeni primjera iz nacionalne prakse.

Komisija je u svibnju 2025. organizirala seminar za uzajamno učenje o socijalnoj zaštiti umjetnika i kulturnih djelatnika na kojem su se okupile službe za socijalnu sigurnost i ministarstva kulture država

¹⁵ [2022/2047\(INI\)](#).

¹⁶ [Status i radni uvjeti umjetnika i kulturnih i kreativnih djelatnika – Ured za publikacije EU-a.](#)

¹⁷ <https://creativesunite.eu/work-condition/>.

¹⁸ [Creative sectors: ELA study reveals precarious working conditions and undeclared labour |Europsko nadzorno tijelo za rad.](#)

članica, a zatim je objavila izvješće¹⁹. Vijeće je istog mjeseca donijelo zaključke o potpori mladim umjetnicima i kulturnim i kreativnim djelatnicima na početku karijere²⁰, a fokus je bio na nesigurnim radnim uvjetima, ograničenim poslovnim vještinama i pravednoj plaći. U zaključcima se poziva na promicanje „odgovarajućih uvjeta za socijalnu i profesionalnu situaciju mladih umjetnika te kulturnih i kreativnih djelatnika”.

Kao odgovor na rezoluciju Europskog parlamenta Komisija je u prosincu 2025. bila domaćin okruglog stola na visokoj razini s dionicima na temu radnih uvjeta umjetnika. Zatim je u lipnju 2026. u Bruxellesu održana i konferencija na temu radnih uvjeta umjetnika, koja je organizirana u okviru projekta Creative FLIP²¹ u suradnji s Komisijom.

Kulturni kompas ostaje pri tom prioritetu i predlaže da se 2027. izradi Povelja EU-a za umjetnike u suradnji sa socijalnim partnerima te kulturnim i kreativnim sektorima. U toj bi povelji trebalo „utvrditi temeljna načela, smjernice i obveze za pravedne radne uvjete u tim sektorima i povećati usklađenost i odgovornost, posebno kad je riječ o primateljima sredstava EU-a za kulturu”. Komisija je 2026. započela s pripremama.

Prema anketi provedenoj među državama članicama mjere za poboljšanje radnih uvjeta umjetnika provedene na nacionalnoj razini uključuju pravne reforme (npr. nacрте propisa, izmjene pravnih akata i nove programe socijalne zaštite ili gospodarske potpore) i administrativne alate (npr. registar umjetnika ili status djelatnika u kreativnim sektorima za samozaposlene umjetnike i samostalne stručnjake). Jedan je od istaknutih primjera irski sustav „osnovnog dohotka u umjetničkim djelatnostima”, koji je sad postao trajan.

2) Umjetnička sloboda

U planu rada ističe se da je umjetnička sloboda temeljni dio kulturnog rada i ključna poveznica između kulture i demokracije, ali je zbog novih okolnosti sve češće dovedena u pitanje. Vijeće je potvrdilo da su potrebne zajedničke mjere na razini EU-a.

Tijekom švedskog predsjedanja (prva polovica 2023.) ti su se prioriteti dodatno promicali na konferenciji na visokoj razini „Sloboda stvaranja – Konferencija Europske unije o umjetničkoj slobodi te kulturnim i kreativnim industrijama” (16. i 17. veljače, Umeå, Švedska) i u Zaključcima Vijeća o ugroženim i raseljenim umjetnicima (donesenima 16. svibnja). Na konferenciji predsjedništva okupili su se predstavnici institucija EU-a, civilnog društva i umjetničkog sektora kako bi raspravljali o slobodi stvaranja. Među glavnim temama bilo je slobodno izražavanje, isključivanje iz umjetnosti, raseljeni i ugroženi umjetnici te uvjeti potrebni za uspješan razvoj kulturnih i kreativnih sektora. U tim zaključcima Vijeća potvrđena je ključna uloga umjetnika u životu, razvoju i otpornosti društava i pojedinaca te je naglašena potreba za njihovom zaštitom od prijetnji ili povreda koje ih dovode u opasnost zbog njihova umjetničkog stvaralaštva. Predložene su i praktične mjere, uključujući „gradove utočišta”, rezidencije u slučaju nužde i integraciju u lokalne zajednice.

Umjetnička sloboda ostala je u središtu rada Vijeća u području kulture nakon:

- donošenja Deklaracije iz Cáceresa na neformalnom sastanku ministara kulture EU-a tijekom španjolskog predsjedanja (veljača 2023.)²²,
- dovršetka Europskog akta o slobodi medija²³, koji je, iako nije u nadležnosti Vijeća za obrazovanje, mlade, kulturu i sport, bio važno postignuće u kontekstu slobode izražavanja, tijekom belgijskog predsjedanja (siječanj 2024.),
- donošenja zaključaka Vijeća o poboljšanju i poticanju pristupa kulturi²⁴, uključujući odredbe koje doprinose zaštiti i promicanju umjetničke slobode, tijekom mađarskog predsjedanja (veljača 2024.),

¹⁹ [Uzajamno učenje o uključivoj socijalnoj zaštiti umjetnika i djelatnika u kreativnim sektorima – Europska komisija.](#)

²⁰ [Zaključci Vijeća o potpori mladim umjetnicima te kulturnim i kreativnim djelatnicima na početku karijere.](#)

²¹ [Finance, Learning, Innovation & Intellectual Property Rights for the CCSI.](#)

²² [Deklaracija iz Cáceresa.](#)

²³ [Uredba \(EU\) 2024/1083.](#)

- donošenja zaključaka Vijeća o potpori mladim umjetnicima te kulturnim i kreativnim djelatnicima na početku karijere, tijekom poljskog predsjedanja (siječanj 2025.)²⁰,
- donošenja zaključaka Vijeća o strateškoj ulozi kulture, kulturne baštine i audiovizualnih djela u očuvanju europskih vrijednosti i demokratske otpornosti, tijekom danskog predsjedanja (veljača 2025.)²⁵.

U Kulturnom kompasu za Europu primjenjuje se pristup temeljen na pravima i navodi da je umjetnička sloboda ključna za zdrava demokratska društva i otpornu Europu koja štiti svoje vrijednosti. Jedna je od glavnih mjera u okviru Kompassa najava novog periodičnog izvješća o stanju kulture u EU-u, s posebnim fokusom na iskustvima umjetnika u vezi s umjetničkom slobodom. U Kompassu se poziva na zaštitu umjetničke slobode putem postojećih i budućih politika i programa EU-a, uključujući buduću program AgoraEU u okviru sljedećeg dugoročnog proračuna EU-a. Države članice i institucije EU-a potiču se da osiguraju da njihove politike, pravni okviri i administrativna praksa podupiru slobodno umjetničko stvaralaštvo, izražavanje i cirkulaciju. Cilj je Europskog štita za zaštitu demokracije²⁶, koji je donesen istog dana kad i Kulturni kompas, dugoročno zaštititi i promicati demokraciju i otpornost društva.

Kad je riječ o nacionalnoj razini, države članice navele su u anketi da su uglavnom provodile nezakonodavne inicijative, uključujući konferencije, strategije i zaštitne mjere za slobodu stvaranja u okviru javnog programiranja ili financiranja kulture, kao i ciljane programe, kao što je program „Safe to Create” te potpora ugroženim i raseljenim umjetnicima u gradovima.

3) Poticanje digitalne transformacije kulturnih i kreativnih sektora

Digitalna tranzicija također je ostala središnja tema kulturnopolitičke suradnje EU-a. Tijekom belgijskog predsjedanja na dvodnevnoj konferenciji o digitalnoj transformaciji kulturnih i kreativnih sektora posebna je pozornost posvećena angažmanu publike na temelju podataka. Ključni ishod bio je Manifest iz Genta²⁷, koji je doveo do uspostave Europskog političkog foruma o razvoju publike na temelju podataka u kulturnim i kreativnim sektorima.

Vijeće je u svibnju 2025. donijelo zaključke²⁸ u kojima poziva na osnaživanje kulturnih i kreativnih sektora razvojem publike na temelju podataka, poboljšanjem vještina, razmjenom informacija i poticajnim okvirom politike.

Forum je na to u ožujku 2026.²⁹ objavio dokument o politikama upućen Komisiji i državama članicama s preporukama za jačanje podatkovne pismenosti u kulturnim i kreativnim sektorima, razvoj i provedbu standardiziranih parametara publike te uspostavu alata za olakšavanje angažmana publike na temelju podataka.

U Kulturnom kompasu taj se prioritet promiče predlaganjem mjera za poboljšanje prikupljanja i analize podataka (centar za kulturne podatke, izvješće o stanju kulture), iskorištavanje digitalne tehnologije i umjetne inteligencije u kulturnim i kreativnim sektorima i industrijama te daljnji razvoj zajedničkog europskog podatkovnog prostora za kulturnu baštinu. Nekoliko rasprava ministara kulture u EU-u, i na službenim sastancima i na neformalnim okupljanjima koja su organizirala rotirajuća predsjedništva, bilo je usmjereno na digitalnu transformaciju, posebno na umjetnu inteligenciju. To se odnosi i na neformalni sastanak ministara kulture održan 1. i 2. lipnja u Nikoziji, na kojem su među temama bila kulturna prava, kreativnost i umjetna inteligencija.

U anketi su države članice kao primjere mjera koje su na nacionalnoj razini provele u razdoblju provedbe plana rada prvenstveno navele inicijative za financiranje, a neke su navele i sredstva u

²⁴ [Zaključci Vijeća o poboljšanju i poticanju pristupa kulturi.](#)

²⁵ [Zaključci Vijeća o strateškoj ulozi kulture, kulturne baštine i audiovizualnih djela u očuvanju europskih vrijednosti i demokratske otpornosti.](#)

²⁶ JOIN(2025) 791 final.

²⁷ [The Ghent Manifesto.](#)

²⁸ [Zaključci Vijeća o osnaživanju kulturnih i kreativnih sektora razvojem publike na temelju podataka.](#)

²⁹ [Naar datagedreven publieksontwikkeling in Europa | Departement Cultuur, Jeugd & Media.](#)

okviru nacionalnog plana za oporavak i otpornost, kojima se podupirala digitalna i zelena tranzicija kulturnih i kreativnih sektora. Istaknuto područje bila je digitalizacija kulturne baštine³⁰.

4) Poticanje zelene tranzicije kulturnih i kreativnih sektora s posebnim naglaskom na energetske krizi

U prvih šest mjeseci 2023. švedsko predsjedništvo provelo je pregled stanja u okviru Odbora za poslove u kulturi kako bi procijenilo učinak energetske krize na kulturne i kreativne sektore. Nalazi su sažeti u napomeni predsjedništva³¹. Taj je pregled proveden nakon naglog rasta cijena energije, što je imalo, i još uvijek ima, znatne financijske posljedice za kulturne i kreativne sektore jer je promijenilo strukturu troškova njihovih aktivnosti. U napomeni se razmatraju kulturna baština, energetska svojstva i Direktiva o energetskim svojstvima zgrada³² te se navode primjeri mjera potpore EU-a i država članica u duhu razmjene znanja i dobre prakse. Komisija i kulturni sektori okupili su se u rujnu 2023. u okviru strukturiranog dijaloga „Glasovi kulture” kako bi raspravljali o tome kako ti sektori potiču zelenu tranziciju i kako se nose s energetsom krizom³³.

Skupina za OMK „Poticanje zelene tranzicije kulturnih i kreativnih sektora s posebnim naglaskom na energetske krizi” započela je s radom u travnju 2024. pod supredsjedanjem Irske (okoliš) i Italije (kultura). Skupina je okupila 42 stručnjaka iz ministarstava za kulturu te klimu i okoliš 22 države članice, a imala je dvojak cilj: proširiti dokazano dobru praksu i alate kako bi se poduprle mjere za ozelenjivanje kulturnih i kreativnih sektora te istodobno istaknuti nedovoljno priznatu ulogu kulture u omogućivanju promjene načina razmišljanja potrebne za pravednu, uključivu i ravnopravnu zelenu tranziciju. Rad stručnjaka temeljio se na prethodnim izvješćima skupine za OMK i studijama EU-a, vanjskom stručnom znanju i dvije posebne ankete, a rezultirao je izvješćem „Kreativne promjene: osnaživanje kulture za održiv život”, koje je najavljeno na konferenciji Mondiacult u Barceloni (održanoj u rujnu 2025.) i objavljeno u prosincu 2025.³⁴

To izvješće pokazuje da kulturni i kreativni sektori već ostvaruju učinak uštedom energije, prilagodbom klimatskim promjenama, kružnom praksom i održivom mobilnosti. Uključuje preporuke za poboljšanje upotrebe postojećih alata i podataka za utemeljeno donošenje odluka, širenje dokazane dobre prakse, poticanje angažmana ciljanim politikama i institucionalnom potporom, poboljšanje razmjene znanja u cijeloj Europi te bolju integraciju kulture u nacionalne i Unijine klimatske strategije. Stručnjaci u skupini za OMK nastavljaju diseminirati informacije na nacionalnoj razini kako bi pomogli u osiguravanju da preporuke iz izvješća doprinose mjerama politike. U Kulturnom kompasu za Europu ističe se potreba za rješavanjem pitanja klimatskih promjena i okolišne održivosti kreativnim putovima kao ključnim područjem djelovanja.

Države članice smatraju da je ta skupina za OMK utjecala na prioritete politike i financiranja poticanjem nacionalnih programa financiranja za prakse održivih kulturnih i kreativnih sektora te doprinosom razvoju klimatskih strategija za kulturne institucije i baštinu, čime se jača uloga kulture u postizanju okolišnih ciljeva.

5) Jačanje kulturne i kreativne dimenzije u europskom sektoru videoigara

Kulturni i gospodarski potencijal europskog sektora videoigara sve je vidljiviji, što je potaknulo ciljane mjere na razini EU-a. Komisija je 2024. organizirala četiri okrugla stola kako bi ispitala (i) gospodarsku i kulturnu važnost videoigara unutar i izvan industrije videoigara, (ii) nedostatak vještina i inovacija u tom sektoru, (iii) potrebe za ulaganjima i dostupno financiranje i (iv) nacionalne i regionalne politike/prakse i uzajamno učenje. U raspravama s više od 50 sudionika iz uprava država članica, akademske zajednice i poslovnog sektora istaknuta je potreba za daljnjim priznavanjem kulturne i gospodarske vrijednosti videoigara, poboljšanjem razvoja vještina, povećanjem mogućnosti za tehnološke inovacije i jačanjem javno-privatne suradnje. Te su aktivnosti pomogle Komisiji da

³⁰ [Tablica pokazatelja za oporavak i otpornost – Tematska analiza – Kultura i kreativne industrije.](#)

³¹ [Pregled stanja uslijed energetske krize – završna napomena predsjedništva 8649/23.](#)

³² [\(EU\) 2024/1275.](#)

³³ [Izvješće o razmjeni ideja u području kulture: Kulturni i kreativni sektori i industrije koji pokreću zelenu tranziciju i suočavaju se s energetsom krizom.](#)

³⁴ [Kreativne promjene – Ured za publikacije EU-a.](#)

utvrdi ključne dionike u državama članicama, nakon čega su održana savjetovanja relevantna za taj sektor. Bile su i temelj za glavnu studiju Komisije o tržištu videoigara³⁵ te su pružile koristan uvid u potrebe industrije u području politika.

U studenom 2023. ministri kulture usvojili su zaključke Vijeća³⁶ te su postigli dogovor o jačanju kulturne i kreativne dimenzije sektora videoigara u Europi i prepoznali njegov potencijal za prenošenje kulturnog sadržaja i promicanje raznolikog europskog stvaralaštva, baštine i povijesti.

Neke od mjera koje su države članice poduzele kako bi ojačale sektor videoigara uključuju porezne olakšice za projekte i programe financiranja u sektoru videoigara. Neke od njih odnose se na projekte kojima se promiču kulturna baština (muzeji, lokacije) i međusektorska suradnja između programera, dizajnera i tradicionalnih umjetnika. Mjere koje se ne odnose na financiranje uključuju parlamentarno izvješćivanje o politici o videoigramima i dijalog s predstavnicima industrije.

6) Pregled stanja provedbe zaključaka Vijeća o oporavku, otpornosti i održivosti kulturnog i kreativnog sektora

Tijekom portugalskog predsjedanja Vijeće je u svibnju 2021., godinu dana nakon izbijanja pandemije bolesti COVID-19, odobrilo zaključke o oporavku, otpornosti i održivosti kulturnih i kreativnih sektora, u kojima je naglašena potreba za poduzimanjem mjera za potporu tim sektorima u kriznim vremenima i nadalje. Tijekom švedskog i španjolskog predsjedanja proveden je daljnji pregled stanja provedbe tih zaključaka, pri čemu su na sastanku Odbora Vijeća za poslove u kulturi održanom u ožujku 2023. razmijenjena mišljenja između država članica i Komisije te je podnesen pisani doprinos kao odgovor na upite predsjedništva.

Za vrijeme krize pružena je prilagođena bespovratna potpora za događanja uživo, digitalne projekte i samostalne djelatnike u cijeloj Europi. Osim toga, financiranje je postalo pristupačnije zbog pojednostavnjenih postupaka, odnosno osiguravanja bespovratne potpore, portala za digitalno podnošenje zahtjeva i smanjenja zahtjeva za dokumentaciju. Na primjer, financijska sredstva za program Kreativna Europa povećana su za 67 %, s 1,46 milijardi EUR za razdoblje 2014. – 2020. na 2,44 milijarde EUR za razdoblje 2021. – 2027., kako bi se ojačale mjere za oporavak. Nacionalne inicijative o statutima umjetnika radi bolje zaštite samostalnih djelatnika, naknadi za nezaposlenost, oslobođenju od poreza i moratorijima na plaćanje doprinosa za socijalno osiguranje dodatno su ojačale otpornost. Pojednostavnjenim postupcima za prekogranična putovanja i poreznim smjernicama olakšana je i mobilnost. Potpora ili poticaji pružali su se i za digitalni prijenos događanja.

Države članice podržale su digitalnu i zelenu tranziciju te otpornost kulturnih i kreativnih sektora iskorištavanjem Mehanizma za oporavak i otpornost. Najvažnije donesene mjere uključuju reforme, na primjer statusa umjetnika, ulaganja u tehnološku modernizaciju kazališta, muzejskih arhiva i drugih kulturnih subjekata, potporu digitalizaciji kulturne baštine, obnovi radi poboljšanja energetske učinkovitosti kulturnih zgrada, ekološkoj praksi i jačanju kapaciteta. Osim toga, neke države članice planiraju inovativne mjere za iskorištavanje snage kulture za socijalnu koheziju i dobrobit³⁷. Alati kao što je Komisijin vodič za financiranje iz programa CultureEU³⁸ poboljšali su transparentnost i dostupnost financijskih sredstava EU-a. Komisija je poboljšala mobilnost putem programa Kultura pokreće Europu³⁹ i omogućila pregled mogućnosti putem platformi kao što je CreativesUnite.

7) Pregled stanja provedbe zaključaka Vijeća o jačanju međukulturnih razmjena putem mobilnosti umjetnika i kulturnih i kreativnih djelatnika te putem višejezičnosti u digitalnom dobu

Radi pregleda stanja provedbe ovih zaključaka Vijeća u državama članicama i na razini EU-a poljsko predsjedništvo pokrenulo je od 2022. internetske ankete radi prikupljanja informacija o relevantnim mjerama.

³⁵ [Izgledi za europsku medijsku industriju – Ured za publikacije EU-a.](#)

³⁶ [Zaključci Vijeća o jačanju kulturne i kreativne dimenzije europskog sektora videoigara.](#)

³⁷ [Tematska analiza Mehanizma za oporavak i otpornost: kulturne i kreativne industrije”.](#)

³⁸ [Otkrijte mogućnosti financiranja za kulturne i kreativne sektore – Kultura i kreativnost.](#)

³⁹ [Kultura pokreće Europu – Kultura i kreativnost.](#)

Gotovo sve države članice navele su da imaju uspostavljene nacionalne programe, kao što su rezidencijalni programi, bespovratna potpora za putovanja i stipendije, s ciljem poticanja globalne suradnje u području umjetnosti, glazbe i književnosti. Na razini EU-a program Kultura pokreće Europu (koji se financira u okviru programa Kreativna Europa) postao je vodeća inicijativa za omogućivanje mobilnosti umjetnika zahvaljujući dostupnim kontinuiranim pozivima i usmjerenosti na nove talente. Države članice i Komisija dodatno promiču mobilnost putem istorazinskih događanja i centara programa Kreativna Europa. Međutim, i dalje postoje problemi, uključujući nisku razinu informiranosti, fragmentirane informacije, gospodarske prepreke, složenost viznog režima, administrativne prepreke i jezične barijere, za koje su potrebna prilagođena rješenja. U dokumentu o pregledu stanja poziva se na dublje sinergije između programa Erasmus+ i Kreativna Europa te na mjere za jačanje višejezičnosti na temelju obrazovanja, UI alata kao što je eTranslation i zaštite manjinskih jezika kako bi se prevladao digitalni jaz.

4.2. Prioritet b) Kultura za ljude: jačanje sudjelovanja u kulturi i uloge kulture u društvu

8) Kultura i promicanje demokracije: prema kulturnom građanstvu u Europi

Kako bi provela ovu aktivnost, Komisija je pokrenula projekt „Studija o kulturi i demokraciji i uzajamno učenje”. U okviru tog projekta ispituje se kako škole, umjetnici i kulturne organizacije mogu surađivati u okviru participativnih umjetnosti i kulturnih aktivnosti kako bi se poboljšao demokratski i građanski angažman mladih.

Taj projekt u trajanju od 27 mjeseci, koji od lipnja 2025. provodi konzorcij ugovaratelja, ima dva glavna cilja: prvi je cilj prikupiti postojeće znanje o djelotvornoj suradnji škola/kulturnih organizacija na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini te utvrditi praktične načine podupiranja takve suradnje kao strateške alate, a drugi je cilj podijeliti to znanje i primjere dobre prakse s oblikovateljima politika, odgojno-obrazovnim djelatnicima, kreativnim djelatnicima i drugim ključnim dionicima, što bi pridonijelo oblikovanju politika i prakse u cijelom EU-u. Rezultati će uključivati studiju sa sažetkom ključnih pouka za politiku i praksu te zbirku dobrih primjera iz prakse koje trebaju biti objavljene sredinom 2026., nakon čega će se organizirati četiri radionice za uzajamno učenje (do 2027.) za oblikovatelje politika u području kulture i obrazovanja. Projekt će završiti izradom priručnika s konkretnim smjernicama o tome kako uspostaviti i voditi takvu suradnju te održavanjem završne konferencije.

Tijekom danskog predsjedanja Vijeće je donijelo već spomenute zaključke⁴⁰, u kojima se utvrđuje sveobuhvatan okvir za zaštitu i promicanje europskih vrijednosti i demokratske otpornosti putem kulture i kulturne baštine, posebno u trenutačnom geopolitičkom kontekstu.

Kultura i demokracija i dalje su glavni prioritet u cijelom EU-u, pri čemu države članice provode različite mjere, kao što je međuministarska suradnja radi uspostave strukturnih sinergija između škola i kulturnih ustanova. Nacionalne kulturne strategije u sve većoj mjeri obuhvaćaju tu temu, dok vodeće institucije prilagođavaju svoje misije radi poticanja demokratskog diskursa. Inicijative za informiranje dodatno dopunjuju te mjere.

9) Kultura i zdravlje

Sve su brojniji dokazi i sve se češće ističe da kultura ima važnu ulogu u poboljšanju zdravlja i dobrobiti pa se na razini EU-a sve veća pozornost posvećuje međusektorskoj suradnji u tom važnom području.

Skupina za otvorenu metodu koordinacije za kulturu i zdravlje započela je s radom u veljači 2024. Uključivala je predstavnike ministarstava kulture, ministarstava zdravstva i nevladinih organizacija iz gotovo svih država članica EU-a, kao i vanjske stručnjake, uključujući SZO. Bila je zadužena za razmatranje uvjerljivih međunarodnih dokaza te je ispitala kako sudjelovanje u kulturnim i kreativnim aktivnostima doprinosi boljim zdravstvenim ishodima i većoj dobrobiti na razini pojedinaca, zajednice i društva, posebno u smislu promicanja zdravlja, prevencije bolesti, upravljanja

⁴⁰ [Zaključci Vijeća o strateškoj ulozi kulture, kulturne baštine i audiovizualnih djela u očuvanju europskih vrijednosti i demokratske otpornosti.](#)

zdravstvenim stanjima i njihova liječenja (uključujući fizičko i mentalno zdravlje) te socijalne uključenosti i kohezije.

Rad u tom području dodatno je potvrđen krajem 2024., kad je Vijeće, tijekom mađarskog predsjedanja, donijelo zaključke o pristupu kulturi⁴¹, u kojima naglašava važnost sudjelovanja u kulturi za osobno zdravlje i dobrobit. Nadalje, u zaključcima Vijeća iz lipnja 2025. o promicanju i zaštiti mentalnog zdravlja djece i adolescenata u digitalnom dobu⁴² istaknuta je važnost sudjelovanja u kulturi, knjižnica i kulturnih centara u promicanju zdravog načina života i pružanju alternativa za vrijeme koje se provodi pred zaslonom.

Na konferenciji Mondiacult održanoj 29. rujna 2025. u Barceloni povjerenik Glenn Micallef i španjolski ministar kulture Ernest Urtasun pokrenuli su pripremu izvješća skupine za OMK pod naslovom „Kultura i zdravlje: Vrijeme je za djelovanje”⁴³. To izvješće sadržava preporuke za politike upućene donositeljima odluka na europskoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini te kulturnim organizacijama. U njemu se predviđa budućnost u kojoj svi u Europi imaju pristup sudjelovanju u kulturi i kreativnim aktivnostima kao sastavnom dijelu brige o vlastitom zdravlju, što dovodi do boljih zdravstvenih ishoda, dobiti i bolje kvalitete života za sve.

U nalazima izvješća ističu se globalni i sektorski problemi, koji obuhvaćaju zdravlje, kulturu i njihove poveznice, te se utvrđuje 21 mogućnost za međusektorsku suradnju. Nalazi su potkrijepljeni brojnim primjerima dobre prakse iz svih država članica te iz prekogranične europske suradnje. Rezultati skupine za OMK u širokoj su upotrebi i poslužili su kao baza dokaza za integraciju kulture u zdravstvene politike, što je pridonijelo legitimizaciji uloge kulture u dobrobiti i prevenciji. To je dovelo do konkretnih rezultata, primjerice do razvoja programa koji povezuju umjetnost i zdravstvo (uključujući upućivanje na sudjelovanje u kulturnim aktivnostima kao zdravstvene mjere i inicijative koje se provode u bolnicama) i pojačane suradnje ministarstava kulture i zdravstva te je potaknulo uključivanje kulture u nacionalne strategije za mentalno zdravlje. Ta je tema dobila dodatnu političku potporu ministara kulture, zdravstva i državnih tajnika koji su prisustvovali sastancima skupine OMK te je u nekoliko zemalja pokrenuta izrada izvješća skupine OMK.

Kultura za zdravlje i dobrobit je prioritet i Kulturnog kompasa. Komisija će uz potporu stručnjaka i nacionalnih kontaktnih točaka do 2028. izraditi smjernice EU-a za kulturu, zdravlje i dobrobit.

10) Izgradnja mostova: jačanje višestrukih uloga knjižnica kao pristupnih točaka za kulturna djela, vještine i europske vrijednosti te kao točaka za njihovo širenje

Skupina za OMK dobila je 2023. zadaću da ispita mogućnosti jačanja i promicanja višestruke uloge javnih knjižnica te boljeg razumijevanja i dokumentiranja kulturne, društvene i demokratske uloge knjižnica u društvu. S radom je započela u veljači 2024. i okupila je 36 stručnjaka iz 25 država članica EU-a, uz doprinosa trećih zemalja, uključujući Norvešku, Tursku, Island, Gruziju, Moldovu, Švicarsku, Ukrajinu i Ujedinjenu Kraljevinu. Završna konferencija predsjedništva planirana je za kraj listopada 2026., a domaćin će biti Irska.

Cilj je izvješća o rezultatima (koje se planira objaviti do sredine 2026.) potaknuti raspravu na razini cijele Europe o boljem iskorištavanju potencijala knjižnica u suočavanju s društvenim izazovima. Ono povezuje oblikovatelje politika i knjižničare te pruža smjernice za poticanje inovacija, širenje usluga i jačanje doprinosa knjižnica europskim vrijednostima i društvenim ciljevima. Predstavlja i najbolje primjere knjižnica koje pružaju lokalna rješenja za deset društvenih izazova primjenom integriranog pristupa usklađenog s europskim, nacionalnim i regionalnim strategijama. Među preporukama u izvješću navodi se šest čimbenika na visokoj razini za stvaranje i što veći učinak javnih knjižnica koje će se moći prilagođavati budućim potrebama. Ta skupina za OMK pridonijela je shvaćanju knjižnica kao važnih društvenih i demokratskih infrastrukture.

Mađarska je 14. i 15. listopada 2024. u okviru svojeg predsjedanja bila domaćin konferencije pod nazivom „ReImagining public collections in the 21st century in light of technological

⁴¹ [Zaključci Vijeća o poboljšanju i poticanju pristupa kulturi.](#)

⁴² [Zaključci Vijeća o promicanju i zaštiti mentalnog zdravlja djece i adolescenata u digitalnom dobu iz lipnja 2025.](#)

⁴³ [Kultura i zdravlje – Ured za publikacije EU-a.](#)

developments”, na kojoj su se razmatrale ključne teme, uključujući digitalizaciju i tehnološke inovacije koje transformiraju javne zbirke. Kad je riječ o nacionalnoj razini, u anketi koja je provedena u pripremi ovog izvješća utvrđeno je da su države članice radile na zakonima o nacionalnim knjižnicama ili izmjenama kojima se proširuju funkcije knjižnica. Ciljane mjere financiranja, uključujući potporu u okviru planova za oporavak i otpornost te fondova kohezijske politike (posebno u okviru Europskog fonda za regionalni razvoj), bile su usmjerene na ulaganja koja obuhvaćaju modernizaciju mreža javnih knjižnica kao kulturnih centara, uključive javne prostore i programe za mlade i za upoznavanje s baštinom.

Relevantni projekti primili su potporu u okviru nekoliko programa EU-a, kako je istaknuto u izvješću „Višestruka uloga javnih knjižnica”⁴⁴.

11) Zaštita djece i mladih od štetnih sadržaja na digitalnim platformama

Svrha je Akta o digitalnim uslugama⁴⁵ stvoriti sigurniji digitalni prostor za sve korisnike te posebno zaštititi maloljetnike na internetu obvezivanjem platformi da u okviru svojih usluga osiguraju visoku razinu privatnosti, sigurnosti i zaštite maloljetnika. Komisija je od 2023. do 2026. podržala provedbu Akta o digitalnim uslugama provedbom tako što je održala nekoliko radionica i okruglih stolova, uključujući (i) cjelodnevno događanje za dionike obuhvaćene Aktom o digitalnim uslugama (lipanj 2023.) s nekoliko radionica o zaštiti maloljetnika radi rasprave o prioritetima provedbe prije potpune primjene Akta o digitalnim uslugama (od veljače 2024.), (ii) tematsku radionicu za dionike o procjenama rizika za vrlo velike internetske platforme (travanj 2025.), (iii) dvije savjetodavne radionice o izradi smjernica o zaštiti maloljetnika u skladu s člankom 28. Akta o digitalnim uslugama (listopad 2024. i lipanj 2025.) i o povratnim informacijama fokusnih skupina koje su uključivale djecu u sedam država članica uz potporu centara za sigurniji internet, (iv) redovite internetske okrugle stolove s organizacijama civilnog društva (2024. – 2026.) radi informiranja javnosti o Aktu o digitalnim uslugama i razmjene mišljenja o razvoju istraživanja i analize rizika na nacionalnoj i lokalnoj razini, (v) nekoliko godišnjih aktivnosti u okviru strategije za bolji internet za djecu (BIK+)⁴⁶, posebno Akta o digitalnim uslugama.

Direktivom o audiovizualnim medijskim uslugama⁴⁷ utvrđuju se sektorske obveze za platforme za razmjenu videozapisa kako bi se maloljetnike zaštitilo od štetnog audiovizualnog sadržaja. Evaluacijom Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama koja je u tijeku i predstojećim preispitivanjem do trećeg tromjesečja 2026. procijenit će se jesu li postojeća pravila o zaštiti maloljetnika svrsishodna, posebno u internetskom okruženju, te će se utvrditi mogući nedostaci. U okviru tog postupka organizirani su poziv na očitovanje i javno savjetovanje te sastanci s dionicima koji su obuhvaćali i takva pravila o zaštiti maloljetnika na temelju Direktive.

Strategija BIK+ i mreža centara za sigurniji internet u državama članicama i dalje imaju ključnu ulogu u pružanju savjeta o sigurnosti djece, obrazovanju i sudjelovanju mladih. Komisijin godišnji Forum za sigurniji internet pod vodstvom mladih održan 2025. na temu „Za zaštitu i autonomiju mladih u digitalnom dobu” okupio je više od 800 ljudi iz više od 65 zemalja. Svake veljače obilježava se Dan sigurnijeg interneta provedbom aktivnosti u cijelom svijetu pod sloganom „Zajedno za bolji internet”. Akcijski plan EU-a za borbu protiv zlostavljanja na internetu⁴⁸ iz 2026. oblikovan je na temelju savjetovanja s više od 400 dionika i stajališta prikupljenih od 6300 djece. Kako bi se koordinirale mjere na razini EU-a, mreža centara za sigurniji internet, koja je 2025., zajedno s platformom BIK, dosegla više od 46 milijuna ljudi u Europi i šire, organizirala je redovitu razmjenu primjera dobre prakse. Nekoliko država članica financiralo je projekte u području sigurnog interneta i medijske pismenosti.

⁴⁴ Kao što su Kreativna Europa, Obzor Europa, Erasmus+ ili Fond za azil, migracije i integraciju (FAMI); [Višestruka uloga javnih knjižnica – Ured za publikacije EU-a](#).

⁴⁵ [\(EU\) 2022/2065](#).

⁴⁶ [Strategija za bolji internet za djecu \(BIK+\)](#).

⁴⁷ [\(EU\) 2018/1808](#).

⁴⁸ [COM\(2026\) 71 final](#).

12) Mogućnost otkrivanja raznolikih europskih kulturnih sadržaja u digitalnom okružju

U planu rada istaknuta je potreba za jačanjem mogućnosti otkrivanja raznolikih europskih kulturnih sadržaja na internetu, zbog čega je Komisija naručila studiju radi boljeg razumijevanja te složene i sve relevantnije teme.

U studiji objavljenoj 8. travnja 2026.⁴⁹, koja se prvenstveno odnosi na glazbu i knjige, utvrđene su mogućnosti koje proizlaze iz digitalizacije, kao što su sve veća demokratizacija kulture i pristup kulturi. U studiji se ističu i glavne prepreke za to da europska djela dopru do publike izvan granica, uključujući jezičnu izoliranost i nemogućnost prijevoda, algoritamsku netransparentnost i dominaciju platformi. Drugi čimbenici koji utječu na raznolikost uključuju algoritamsku pristranost, ograničenja podataka, nejednakosti u promidžbi i odabiru sadržaja, nedostatke u kapacitetima i digitalnu pismenost, što je dodatno pogoršano masovnom pojavom sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom. U studiji se zaključuje da su potrebni zajednički naponi kako bi se u potpunosti iskoristile mogućnosti koje pruža digitalizacija, uklonile utvrđene strukturne neravnoteže i iskoristila tehnologija za poboljšanje vidljivosti europskih djela.

Preporuke, koje su namijenjene kulturnim sektorima, digitalnim platformama i oblikovateljima politika na razini EU-a i nacionalnoj razini, odnose se na šest strateških područja: (i) poticanje suradnje i upravljanja za pravedne mogućnosti otkrivanja sadržaja, (ii) poboljšanje suradnje i znanja u području podataka, (iii) izgradnja digitalnih kapaciteta i alata za stvaratelje i kulturne organizacije, (iv) mjere usmjerene na publiku, (v) ubrzavanje istraživanja i inovacija za mogućnosti otkrivanja sadržaja i (vi) jačanje europske ponude sadržaja: financiranje, odabir sadržaja, isticanje i transparentnost. Studija je predstavljena na posebnoj konferenciji s dionicima i predstavnicima država članica održanoj u Bruxellesu 20. travnja 2026.

Nakon objave studije Komisija se obvezala da će nastaviti podupirati ulaganja u mogućnost otkrivanja raznolikih kulturnih sadržaja stvorenih u Europi kako bi se potaknulo njihovo korištenje u EU-u i šire, kako je predviđeno Kulturnim kompasom.

4.3. Prioritet c) Kultura za planet: oslobađanje snage kulture

13) Statistika kulture – izgradnja otpornosti u kulturi i putem nje

Eurostat je 2023. osnovao radnu skupinu s predstavnicima statističkih ureda država članica EU-a i članovima promatračima iz odabranih ključnih organizacija radi ažuriranja statističkog okvira EU-a za statistiku o kulturi. U proljeće 2026. države članice donijele su revidirani okvir. U dogovoru s državama članicama Eurostat je izradio ažurirani vodič za statistiku u području kulture koji odražava revidirani okvir. Prvi rezultati nakon njegove provedbe očekuju se 2026., a ovisit će o vremenskom okviru provedbe i opsegu prikupljanja podataka.

Taj novi okvir EU-a za statistiku u području kulture, zajedno s revizijom relevantnih službenih klasifikacija kao što je NACE Rev. 2.1, omogućit će Eurostatu da diseminira točnije podatke, među ostalim o zapošljavanju u kulturnim i kreativnim sektorima, kako bi se dobila jasnija slika tog područja i njegovih različitih podsektora. Na temelju prethodnog rada, kako je navedeno u Kulturnom kompasu, Komisija će razviti Centar EU-a za podatke o kulturi⁵⁰ radi prikupljanja i analize podataka o kulturi, praćenja trendova i objedinjavanja najbolje prakse.

Mnoge države članice izvijestile su o napretku u razvoju kulturnih pokazatelja i podatkovnih sustava za razdoblje obuhvaćeno planom rada.

14) Upravljanje u području kulture

Početkom 2026. ciparsko predsjedništvo organiziralo je nekoliko „internetskih radionica” sa stručnjacima u okviru postupka skupine za strateško promišljanje za povezivanje znanja iz prakse, istraživanja i oblikovanja politika na strukturiran, ali neformalan način. Na tim se radionicama počelo

⁴⁹ [Studija o mogućnosti otkrivanja raznolikih europskih kulturnih sadržaja u digitalnom okružju – Ured za publikacije EU-a.](#)

⁵⁰ Europski audiovizualni opservatorij i Komisijino izvješće o trendovima u medijskoj industriji i dalje će pružati podatke o audiovizualnom sektoru.

ispitivati kako se u okviru upravljanja u području kulture može odgovoriti na nove društvene i političke okolnosti koje su posljedica digitalne transformacije, geopolitičke nesigurnosti, okolišne tranzicije i sve većih zahtjeva za demokratsko sudjelovanje. Završna konferencija trebala se održati početkom ožujka 2026. u Nikoziji, ali je nažalost u zadnji tren otkazana zbog eskalacije krize u Iranu.

15) Djelovanje u području klime putem kulture, uključujući umjetnost i kulturnu baštinu

Dana 17. rujna 2024. održan je neformalni sastanak s bivšim članovima skupine za OMK na temu „Jačanje otpornosti kulturne baštine na klimatske promjene”. Cilj sastanka bio je (i) ocijeniti razvoj politika na nacionalnoj razini na temelju preporuka iz izvješća, (ii) predstaviti dodatne primjere dobre prakse članova i (iii) raspraviti o daljnjim mjerama za diseminaciju izvješća i povećanje njegova učinka.

Konkretni rezultat izvješća na razini EU-a je pokretanje Europskog partnerstva za otpornu kulturnu baštinu (2026.), što je jedna od 20 glavnih mjera iz Kulturnog kompasa, koje se financira iz programa Obzor Europa. Na međunarodnoj razini EU sudjeluje u klimatskim aktivnostima temeljenima na kulturi kao partner u znanju u skupini Group of Friends of Culture-Based Climate Action. Riječ je o koaliciji država članica UN-a, međuvladinih agencija i organizacija unutar Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime čiji je cilj stvoriti uvjete da se u politici i borbi protiv klimatskih promjena iskoristi potencijal kulture.

Iz programa Kreativna Europa izdvojena je potpora za pripremu instrumenata kao što su izvješće o ozelenjivanju programa Kreativna Europa⁵¹ i povezane smjernice o procjeni kvalitete zelenih aspekata u projektima u okviru programa Kreativna Europa (potprogram Kultura)⁵².

Odgovori država članica u anketi pokazuju da se u tom području provode različite mjere. Među njima su mjere za (i) uključivanje kulturne baštine u klimatske strategije, (ii) procjenu osjetljivosti kulturne baštine na klimatske promjene, (iii) uključivanje kriterija održivosti u javnu bespovratnu potporu za kulturu i (iv) financiranje kako bi se spriječila šteta za kulturne spomenike povezana s klimom. Drugi primjeri financiranja uključuju (i) inicijative Novog europskog Bauhausa koje angažman građana povezuju s održivim lokalnim razvojem, (ii) uključivanje kulturne baštine u strategije za otpornost na klimatske promjene, (iii) kalkulator CO₂ za muzeje i (iv) sudjelovanje u međunarodnom osposobljavanju, radionicama i konferencijama o klimatskim promjenama i kulturi.

16) Visokokvalitetno životno okruženje za sve

U skladu s preporukama skupine za OMK o ulaganju u visokokvalitetnu arhitekturu i životno okruženje za sve (2021.)⁵³ i zaključcima Vijeća o kulturi, visokokvalitetnoj arhitekturi i izgrađenom okolišu kao ključnim aspektima inicijative Novog europskog Bauhausa (2021.)⁵⁴, europski direktori za arhitektonske politike okupili su se u okviru svakog predsjedništva Vijeća. Raspravljali su o inicijativama za postizanje visokokvalitetnog životnog okruženja za sve (uključujući one koji žive u ruralnim i udaljenim područjima, kao što su najudaljenije regije) te ispitivali mogućnosti sinergija s mrežom Novog europskog Bauhausa.

Na sastancima europskih direktora za arhitektonske politike i povezanim europskim konferencijama o arhitektonskim politikama raspravljalo se o temama kao što su (i) provedba politika (od politike do prakse), (ii) kvaliteta stanovanja u budućnosti (kvaliteta života u kontinuitetu arhitekture), (iii) restauracija, renovacija i prilagođena ponovna upotreba kulturne baštine, i (iv) poboljšanje natječaja i javne nabave u području arhitekture (prostorna kvaliteta putem javne nabave). Na sastanku europskih direktora za arhitektonske politike održanom 6. svibnja 2026. izražena je široka potpora kontinuiranoj razmjeni, uzajamnom učenju i dijalogu o politikama među državama članicama, institucijama EU-a i relevantnim dionicima u okviru sljedećeg plana rada.

Od srpnja 2023. do studenog 2024. u okviru inicijative za uzajamno učenje financirane iz programa Kreativna Europa lokalnim i regionalnim tijelima pružena je potpora za planiranje i provedbu

⁵¹ [Ozelenjivanje programa Kreativna Europa – Ured za publikacije EU-a.](#)

⁵² [Ocjenjivanje kvalitete zelenih aspekata u projektima Kreativne Europe \(potprogram Kultura\).](#)

⁵³ [Ususret zajedničkoj kulturi arhitekture – izvješće.](#)

⁵⁴ [Novi europski Bauhaus: atraktivan, održiv, zajedno.](#)

visokokvalitetnih arhitektonskih politika i projekata. To je olakšalo razmjenu dobrih iskustava s postupcima i primjera dobre prakse među gradovima, regijama, zemljama EU-a i ključnim dionicima u EU-u. To je istaknuto u Komunikaciji Komisije o Novom europskom Bauhausu te je odgovor na poziv Vijeća da se osiguraju mogućnosti za istraživanje, jačanje kapaciteta i uzajamno učenje⁵⁵. Komisija je u prosincu 2025. donijela novu komunikaciju o budućnosti Novog europskog Bauhaus⁵⁶ i povezani prijedlog preporuke Vijeća, što je jedna od glavnih mjera iz Kulturnog kompasa.⁵⁷ Vijeće je tu preporuku donijelo 11. svibnja 2026⁵⁸.

Mjere država članica u tom području, kako su navedene u anketi o planu rada, obuhvaćaju pravne mjere (kao što su zakoni kojima se utvrđuju kriteriji kvalitete za arhitekturu), mjere financiranja (kao što su inicijative za obnovu urbane baštine, potpora projektima za razvoj arhitekture i dizajna) te obrazovne i stručne aktivnosti.

17) Zaštita baštine od prirodnih katastrofa i katastrofa uzrokovanih ljudskim djelovanjem

Opetovane krize, od oružanih sukoba do prirodnih katastrofa, istaknule su potrebu za pojačanim međunarodnim mjerama za zaštitu, obnovu i očuvanje kulturne baštine zemalja.

Komisija od 2019. financira projekte PROCULTHER („Zaštita kulturne baštine od posljedica katastrofa”) kako bi poduprla razvoj paneuropskih doktrina, posebno u okviru Mehanizma Unije za civilnu zaštitu⁵⁹. Rezultat te inicijative bio je modul za zaštitu kulturne baštine u okviru Europskih udruženih sredstava za civilnu zaštitu⁶⁰, uključivanje zaštite kulturne baštine u aktivnosti EU-a te razvoja metodologije za kombiniranje upravljanja rizicima od katastrofa sa zaštitom kulturne baštine, među ostalim na temelju pristupa koji obuhvaća cijelo društvo⁶¹.

Osim toga, u okviru projekta „Jačanje kapaciteta u Ukrajini za prvu pomoć u području kulturne baštine i planiranje oporavka”, koji financira EU (dovršen je u rujnu 2024., a provodio ga je Međunarodni centar za proučavanje očuvanja i restauracije kulturnih dobara (ICCROM))⁶², osposobljena su 23 stručnjaka za kulturnu baštinu iz 11 oblasti (uključujući pet najizloženijih regija) kako bi se osnovao prvi ukrajinski nacionalni tim stručnjaka za prvu pomoć u području kulture. Taj je tim osposobljen za procjenu, ublažavanje i smanjenje rizika od katastrofa i sukoba za sve vrste baštine te je spreman za oporavak i zaštitu neprocjenjive nacionalne baštine u kontekstu agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine koji je u tijeku.

Drugi projekt, „Zaštita kulturne baštine od katastrofa, ekstremnih vremenskih nepogoda i složenih kriznih situacija” (2024. – 2027.)⁶³, kaskadna je inicijativa za razvoj kapaciteta usmjerena na poboljšanje ublažavanja rizika od katastrofa i pripravnosti za hitne situacije na lokacijama i u institucijama kulturne baštine. Prvi uspješan krug osposobljavanja, putem interneta i uživo, dovršen je 2025., a početkom 2026. započela je provedba terenskih projekata u matičnim zemljama sudionika.

Na konferenciji „Safe cultural heritage – European challenges in times of war and crisis”, koja je 3. i 4. travnja 2025., tijekom poljskog predsjedanja, organizirana u Krakovu, istaknuta je i važnost fizičke i digitalne zaštite baštine zbog sve većih rizika.

⁵⁵ [Zaključci Vijeća o kulturi, visokokvalitetnoj arhitekturi i izgrađenom okolišu kao ključnim elementima inicijative „novi europski Bauhaus”.](#)

⁵⁶ [Komunikacija o Novom europskom Bauhausu – Novi europski Bauhaus.](#)

⁵⁷ [Prijedlog preporuke Vijeća o novom europskom Bauhausu.](#)

⁵⁸ [Preporuka Vijeća o novom europskom Bauhausu.](#)

⁵⁹ Komisija u okviru Mehanizma Unije za civilnu zaštitu može provoditi savjetodavne misije u okviru kojih se daju preporuke o zaštiti kulturne baštine u kriznim vremenima. Na zahtjev može poduprijeti i evakuaciju ugrožene pokretne kulturne baštine. Osim toga, u okviru tog mehanizma uspostavlja se skupina stručnjaka sa specijaliziranim znanjem u području zaštite kulturne baštine.

⁶⁰ Europska udružena sredstva za civilnu zaštitu – Europska civilna zaštita i europske operacije humanitarne pomoći.

⁶¹ PROCULTHER-4ALL | Mreža znanja Unije u području civilne zaštite.

⁶² [Enhancing capacities in Ukraine for cultural heritage first aid and recovery planning – ICCROM.](#)

⁶³ [READY track 1: Safeguarding Heritage Collections, Living Traditions and Practices in the face of Disasters, Extreme Weather Events and Complex Emergencies – ICCROM.](#)

Kad je riječ o nacionalnoj razini, države članice razvile su nacionalne strategije i planove za sprečavanje rizika od katastrofa, metodologije za procjenu štete te aplikacije za bilježenje i procjenu štete na kulturnoj baštini. Financijska sredstva usmjerena su na intervencije, izradu smjernica i praćenje osjetljivosti kulturne baštine na klimatske promjene. Prijedlozi uključuju paneuropsko rješenje za dugoročno digitalno očuvanje kulturne baštine koje bi uključivalo radnu skupinu za mapiranje skupova podataka o baštini i prekograničnih zahtjeva.

18) Razmjena informacija između stručnjaka za kulturnu baštinu i nadležnih tijela za kulturna dobra o borbi protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima

Na temelju Akcijskog plana EU-a za borbu protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima iz prosinca 2022.⁶⁴ Komisija je u prosincu 2023. osnovala Stručnu podskupinu za tržište umjetnina⁶⁵ kako bi olakšala razmjenu informacija i rasprave o zakonodavstvu, programima i politikama povezanim sa zaštitom i trgovinom kulturnim dobrima na jedinstvenom tržištu te potaknula razmjenu primjera dobre prakse. Ta je podskupina svoj četvrti sastanak održala 29. siječnja 2026. u Bruxellesu.

Nadalje, Komisija je u okviru programa Obzor Europa financirala mnoge različite projekte za borbu protiv nezakonite trgovine kulturnim dobrima, uključujući istraživački i inovacijski projekt RITHMS⁶⁶, čiji je cilj jačanje operativnih kapaciteta policijskih, carinskih i graničnih tijela za borbu protiv organizirane i polikriminalne prirode nezakonite trgovine kulturnim dobrima. Taj je projekt predstavljen na događanju o budućim politikama i najboljim primjerima iz prakse pod nazivom „Beyond restoration – the role of restorers and conservators in supporting law enforcement in combating the illicit trafficking of cultural goods”⁶⁷, koje je održano u Bruxellesu 4. prosinca 2024. Na tom događanju razmatralo se kako restauratori mogu aktivno pridonijeti borbi protiv takvih kaznenih djela. Održane su rasprave u okviru stručnog panela, praktična radionica i rasprave o složenim pitanjima s kojima se u svojem radu suočavaju restauratori i konzervatori.

Na neformalnom sastanku ministara kulture EU-a održanom u Nikoziji na Cipru 1. i 2. lipnja 2026. istaknut je potencijal novih tehnologija, posebno umjetne inteligencije, u jačanju mjera za suzbijanje nezakonite trgovine kulturnim dobrima, posebno u pogledu sljedivosti i dužne pažnje, te je potvrđena važnost kontinuiranog angažmana i suradnje među državama članicama, među ostalim na temelju Unijinih i međunarodnih standarda i regulatornih okvira.

Države članice su u odgovorima u anketi koja je provedena radi izrade ovog izvješća kao posebno važno izdvojile umrežavanje, informiranje i suradnju policije, carine i ministarstava. Potvrdile su potpunu provedbu uredbi EU-a o unosu i uvozu kulturnih dobara (Uredba (EU) 2019/880 i Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/1079). Navele su i konkretne slučajeve međuinstitucijske suradnje koja je dovela do vraćanja ukradene robe. Neke države članice navele su da su potpisale bilateralne sporazume o razmjeni informacija, zajedničkom osposobljavanju policijskih jedinica i upotrebi digitalnih alata za poboljšanje sljedivosti i obavješćivanja unutar EU-a. Aktivnosti osposobljavanja u tom razdoblju uključivale su osposobljavanje koje je organizirala Radna skupina OESS-a za kriminal povezan s baštinom, nacionalne radionice za policijske i carinske službenike te radionicu UNESCO-a za izgradnju kapaciteta u Varšavi i Kišinjevu usmjerenu na borbu protiv nezakonite trgovine ukrajinskim kulturnim dobrima.

4.4. Prioritet d) Kultura za partnerstva koja zajednički stvaraju: jačanje kulturne dimenzije vanjskih odnosa EU-a

19) Upravljanje strateškim pristupom EU-a međunarodnim kulturnim odnosima i okviru

Sve se više uviđa da su kultura i međunarodni kulturni odnosi strateška prednost za globalni utjecaj Europe. Komisija i države članice provele su niz aktivnosti u okviru plana rada. Stručnjaci iz ministarstava kulture i ministarstava nadležnih za vanjske odnose blisko su surađivali u okviru skupine za OMK. Skupina je započela s radom u svibnju 2023. i okupila je približno 33 stručnjaka iz

⁶⁴ [COM\(2022\) 800 final.](#)

⁶⁵ [Podskupina za tržište umjetnina – Registar stručnih skupina Komisije i drugih sličnih subjekata.](#)

⁶⁶ [RITHMS Project.](#)

⁶⁷ [Beyond Restoration: RITHMS policies and best practices.](#)

23 države članice EU-a, uz doprinos domaćih i vanjskih gostujućih govornika. Sastala se devet puta te je, pod supredsjedanjem Slovenije i Luksemburga, izradila sveobuhvatno izvješće s preporukama za poboljšanje upravljanja međunarodnim kulturnim odnosima EU-a.

To izvješće sadržava pregled trenutačnog stanja međunarodnih kulturnih odnosa EU-a, obuhvaća ključne rasprave i doprinose te donosi 65 preporuka. Nekoliko preporuka odnosi se na jačanje sastanka visokih dužnosnika o međunarodnim kulturnim odnosima, jedinog foruma na razini EU-a na kojem se mogu sastajati visoki dužnosnici iz ministarstava kulture i oni odgovorni za vanjske odnose. Preporuke se prije svega odnose na poboljšanje kontinuiteta misije i njezine usklađenosti sa širim strateškim prioritetima. Očekuje se da će te preporuke biti temelj za reviziju strategije EU-a o međunarodnim kulturnim odnosima koja bi se trebala provesti u četvrtom tromjesečju 2027. u okviru Kulturnog kompasa. Osim toga, u preporukama se pružaju praktične smjernice za jačanje kulturne diplomacije EU-a i povećanje njezina međunarodnog utjecaja, posebno u kontekstu trenutačnih nestabilnih i napetih geopolitičkih okolnosti koje se brzo mijenjaju.

20) Očuvanje kulturne baštine i osnaživanje lokalnih kulturnih i kreativnih sektora u Ukrajini

U kontekstu agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine koji je u tijeku Komisija je osnovala Stručnu podskupinu za zaštitu kulturne baštine u Ukrajini. Podskupina je izvještavala Stručnu skupinu za kulturnu baštinu (osnovanu 2019. nakon provedbe inicijative Europska godina kulturne baštine 2018.) i sastojala se od 26 međunarodnih stručnjaka, uključujući 6 stručnjaka iz Ukrajine. Od lipnja 2023. do prosinca 2024. skupina se sastala pet puta. Preporuke objavljene u studenom 2024. na engleskom i ukrajinskom jeziku⁶⁸ odnose se na četiri prioriteta područja: (i) priznavanje kulturne baštine, (ii) upravljanje rizicima, (iii) dokumentacija, praćenje i prikupljanje podataka i (iv) oporavak kulturne baštine. Sudjelovanjem ukrajinskih vlasti na visokoj razini, pri čemu su zamjenici ministara sudjelovali na četvrtom i petom sastanku, osigurana je nacionalna odgovornost.

Na temelju mapiranja kulturnih aktera i njihovih potreba 2022. nakon opće invazije na Ukrajinu i proglašenja Ukrajine službenom zemljom kandidatkinjom za članstvo u EU-u Platforma za kulturne odnose organizirala je 2024. aktivnosti (na zahtjev Komisije). U skladu s planom rada EU-a za kulturu Komisija je u siječnju 2024. pokrenula posebnu projektnu aktivnost za evaluaciju stanja kulturnih i kreativnih sektora u Ukrajini, posebno s obzirom na integraciju u EU i njezin mogući doprinos oporavku Ukrajine usred agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine koji je u tijeku.

Od početka tog rata iz programa Kreativna Europa Ukrajini se pruža se znatna potpora. U okviru potprograma Kultura pokrenuta su dva posebna poziva (prvi 2022. u vrijednosti od 5 milijuna EUR, a drugi 2025. u vrijednosti od 7 milijuna EUR) za potporu ukrajinskim kulturnim i kreativnim organizacijama, stručnjacima i umjetnicima za suočavanje s trenutačnim i budućim posljedicama agresivnog rata Rusije te za očuvanje baštine i umjetničko djelovanje u Ukrajini i izvan nje, i to u suradnji s organizacijama iz drugih zemalja koje sudjeluju u programu Kreativna Europa. Osim tih poziva, ukrajinske organizacije osigurale su od 2022. 7,64 milijuna EUR u okviru drugih mjera programa Kreativna Europa, uključujući europske projekte suradnje i program „Cirkulacija europskih književnih djela”. Nadalje, u okviru programa Kultura pokreće Europu (2022. – 2025.) dodijeljeno je više od 700 000 EUR bespovratnih sredstava za mobilnost za više od 360 ukrajinskih umjetnika i kulturnih djelatnika.

Sve države članice provele su razne inicijative za potporu očuvanju ukrajinske kulturne baštine, prvenstveno financiranjem, ali i tehničkom suradnjom. Na temelju tih mjera Komisija je na Konferenciji o oporavku Ukrajine održanoj u srpnju 2025. pokrenula pristup Tima Europa za kulturnu baštinu u Ukrajini. On trenutačno obuhvaća 76 mjera 24 države članice⁶⁹ i Komisije te obveze koje su države članice preuzele za provedbu Fonda za ukrajinsku kulturnu baštinu. Taj je fond 2025. na zahtjev Ukrajine pokrenuo savez Aliph (Međunarodni savez za zaštitu baštine u područjima sukoba),

⁶⁸ [Preporuke stručne skupine pod vodstvom Europske komisije za zaštitu kulturne baštine u Ukrajini – Ured za publikacije EU-a.](#)

⁶⁹ AT, BE, CY, CZ, DE, DK, EE, EL, ES, FI, FR, HR, IE, IT, LT, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SK, SE.

a Komisija je pružila tehničku potporu, među ostalim „Studijom slučaja o fondovima za kulturnu baštinu u Europi”, objavljenom u svibnju 2025.⁷⁰

21) Uloga kulture i kulturnih djelatnika u promicanju i obrani demokracije i ljudskih prava u nestabilnim kontekstima

U zaključcima Vijeća o strateškom pristupu EU-a međunarodnim kulturnim odnosima i okviru za djelovanje (koje je Vijeće za vanjske poslove donijelo 8. travnja 2019.)⁷¹ navodi se da je potreban međusektorski pristup kulturi, kao i jačanje djelotvornosti i učinka vanjske politike EU-a uključivanjem međunarodnih kulturnih odnosa u njezine instrumente. U njima se poziva na bolje koordiniranje politika među glavnim upravama Komisije, državama članicama i kulturnim organizacijama, među ostalim kad delegacije EU-a, države članice EU-a i Komisija zajednički razvijaju lokalne strategije. Kulturnom suradnjom nastavljaju se promicati zajedničke vrijednosti i europska jedinstvena kulturna raznolikost kao temelj globalnog utjecaja EU-a u svijetu u smislu pravednih, jednakih i dugoročnih partnerstava.

Na zahtjev Europske službe za vanjsko djelovanje Platforma za kulturne odnose organizirala je u lipnju 2024. u Bruxellesu radionicu „Jedinstvo u kulturnoj raznolikosti: radionica o umjetničkoj slobodi, ljudskim pravima i ulozi međunarodnih kulturnih odnosa u Europi i šire”. Petnaest govornika iz institucija EU-a te predstavnici država članica i civilnog društva raspravljali su o važnosti podupiranja umjetničke slobode u okruženjima u kojima je sužena, mogućim načinima iskorištavanja kulturne raznolikosti za dijalog i otpornost, utjecaju političke dinamike na međunarodne kulturne odnose te nestabilnim kontekstima i provedbi projekata.

Na događanju koje je organiziralo slovensko predsjedništvo pod nazivom „Future Unlocked!” (12. – 15. rujna 2021.) raspravljalo se o kulturnim i kreativnim sektorima kao nositeljima promjene. Događanje je organiziralo Ministarstvo vanjskih poslova, a objedinilo je Konferenciju na visokoj razini o kulturi u vanjskim odnosima, Kreativni forum Ljubljana, Europski samit za kreativne industrije i sastanak viših dužnosnika o međunarodnim kulturnim odnosima. Geografsko područje primjene obuhvaćalo je zapadni Balkan, južni Mediteran i Afriku.

Države članice bavile su se tim pitanjem uglavnom provedbom inicijativa za financiranje. To uključuje, među ostalim, financiranje projekata kulturnih nevladinih organizacija koji uključuju umjetnike u egzilu iz Rusije i Bjelorusa, bespovratnu potporu za ukrajinske umjetnike i programe vijeća za umjetnost koji promiču umjetničku slobodu, kulturno poduzetništvo i socijalnu uključenost u nestabilnim kontekstima.

5. PLANOWI ZA BUDUĆNOST: SLJEDEĆI PLAN RADA ZA KULTURU

U trenutačnom (geo)političkom i globalnom okruženju koje se brzo mijenja pokazalo se da je kultura strateška snaga za demokratsku, otpornu i konkurentnu Europu utemeljenu na našim zajedničkim vrijednostima, umjetničkoj slobodi i temeljnim pravima. Međutim, kulturni i kreativni sektori našli su se pred raznim preprekama, od umjetne inteligencije i digitalnih poremećaja do gospodarske nestabilnosti i društvene dinamike. Europa im mora pomoći da se prilagode, inoviraju i uspješno razvijaju tako da budu spremni za sve promjene koje im predstoje.

Ta je vizija važna komponenta **Kulturnog kompasa za Europu 2025.**, kojim je Komisija postavila ambiciozan strateški okvir EU-a za oblikovanje politika. Kompas donosi važne smjernice za potporu i jačanje kulturnih i kreativnih sektora te za uključivanje kulture u sve politike. Uz potporu konkretnih glavnih mjera, od kojih se mnoge već provode, Kompas pruža temelj za dugoročne ciljeve politike.

Na temelju toga, kao i na temelju postignuća u provedbi planova rada za kulturu, **2026. potpisana je Zajednička izjava „Europa za kulturu – kultura za Europu”**⁷², tripartitni politički dogovor

⁷⁰ Europska komisija: Glavna uprava za obrazovanje, mlade, sport i kulturu i Europska mreža stručnjaka za kulturu, Studije slučaja o fondovima za kulturnu baštinu u Europi, Ured za publikacije Europske unije, 2025., <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/8b187c9d-5170-11f0-a9d0-01aa75ed71a1/language-hr>.

⁷¹ [Zaključci Vijeća o strateškom pristupu EU-a međunarodnim kulturnim odnosima i okviru za djelovanje](#).

⁷² Potpisana je 18. lipnja 2026. SL C/2026/3440, 25.6. 2026., [EUR-Lex - C_202603440 - HR - EUR-Lex](#).

između Europskog parlamenta, Vijeća EU-a i Komisije. U njoj su utvrđene zajedničke obveze i vodeća načela za prioritetna područja suradnje u području kulture na razini EU-a, uz potpuno poštovanje nadležnosti država članica. Tom se izjavom, koju su podržale sve tri institucije, jača strateški smjer utvrđen Kompasom i pruža zajednička referentna točka za budućnost.

Sljedeći višegodišnji **plan rada za kulturu nakon 2026.** prilika je da se ta zajednička vizija i politički konsenzus pretvore u ciljanu, učinkovitu i vremenski određenu mjeru. Temeljitim usklađivanjem s novim strateškim temeljem iz Komasa i Zajedničke izjave plan rada može dodatno poboljšati koherentnost politika i potaknuti komplementarnost s postojećim ili planiranim inicijativama. Usmjeravanjem na **najvažnije teme i konkretne ostvarive mjere** plan rada može potaknuti djelotvornu suradnju u području kulture među državama članicama na razini EU-a.

Rezultati ankete pokazuju da države članice podržavaju to stajalište. Nekoliko država članica naglasilo je potrebu za dosljednim, komplementarnim i učinkovito strukturiranim planom rada koji se temelji na prethodnim postignućima. Komisija stoga za sljedeći ciklus preporučuje **ciljani pristup usmjeren na djelovanje**, uz izbjegavanje prekomjernog broja tema kako bi se spriječilo preopterećenje programa i osiguralo da je provedba država članica i Komisije izvediva. Metode rada trebalo bi pažljivo prilagoditi predmetnoj temi i cilju, a administrativno opterećenje trebalo bi svesti na najmanju moguću mjeru. Države članice istaknule su slične probleme te potrebu za usmjerenjem i učinkovitosti.

Teme koje države članice smatraju najvažnijima za budući plan rada u velikoj su mjeri usklađene s prioritetima Kulturnog kompasa i Zajedničke izjave. U odgovorima je istaknuta i važnost kontinuiteta, uz prilagodbu fokusa kako bi se uzeli u obzir suvremeni izazovi. Ključni prioriteti za sljedeći plan rada, koje su iznijeli i ministri kulture u raspravi o politikama na sastanku Vijeća za obrazovanje, mlade, kulturu i sport održanom 12. svibnja 2026., mogu se sažeti kako slijedi.

- Kad je riječ o **umjetnoj inteligenciji i kulturnim i kreativnim sektorima**, potrebno je, s obzirom na ulogu umjetne inteligencije u jačanju europske konkurentnosti, postići ravnotežu između primjene tehnologije i očuvanja kulturne i jezične raznolikosti i prava stvaratelja te posljedica umjetne inteligencije za kulturu u pravnom i etičkom smislu te u pogledu transparentnosti. U tom kontekstu Komisija priprema posebnu strategiju za umjetnu inteligenciju, čije je donošenje predviđeno za 2027. Sljedeći plan rada prilika je za uključivanje dopunskih mjera za olakšavanje razmjena o nacionalnim inicijativama, kao i posebnih aktivnosti za praćenje provedbe preporuka iz studije o mogućnosti otkrivanja raznolikih europskih kulturnih sadržaja u digitalnom okruženju, usmjerenih na države članice.
- **Pripravnost na krize, sigurnost, otpornost u kulturi i putem kulture**, uključujući izgradnju mira te zaštitu i očuvanje kulturne baštine, postaju sve važniji. Taj je prioritet tim važniji zbog geopolitičke nestabilnosti i novih sukoba, klimatskih promjena i ekstremnih vremenskih uvjeta. Kako je dodatno potvrđeno trenutačnim radom na politikama u okviru strategije EU-a za Uniju pripravnosti⁷³, u kojoj je utvrđeno da je kulturna baština jedna od 19 ključnih društvenih funkcija, potrebno je razviti i ojačati *ad hoc* koordinacijske mehanizme na lokalnoj i regionalnoj razini te na razini EU-a, uz osiguravanje širokog obrazovanja i informiranosti civilnog društva. Kako bi se ostvarili ti ciljevi, Komisija smatra da sljedeći plan rada mora donijeti znatnu dodanu vrijednost uključivanjem usmjerenosti na pripravnost za rizike za kulturnu baštinu, pri čemu će se mjere država članica dopuniti povećanom koordinacijom i razmjenom stručnog znanja, među ostalim iskorištavanjem iskustava stečenih u kontekstu sukoba i kriza, posebno u Ukrajini. Istodobno će kultura i dalje imati ključnu važnost kao čimbenik poticanja socijalne kohezije i otpornosti, posebno u suočavanju s globalnim izazovima. Digitalna sredstva, kao što su digitalno očuvanje i 3D digitalizacija, mogu imati važnu ulogu, a međugeneracijska razmjena može pridonijeti očuvanju nematerijalne baštine i tradicionalnih obrta.
- **Pristup kulturi i kulturnoj baštini** ostaje ključan, posebno u područjima s nedovoljnim pristupom takvim sadržajima, za osobe s invaliditetom te za zajednice u nepovoljnom položaju ili marginalizirane zajednice. To uključuje jačanje sudjelovanja u kulturi i

⁷³ [JOIN\(2025\) 130 final](#).

iskorištavanje kulturne infrastrukture, kao što su knjižnice, muzeji i kulturni centri, kao dostupnog prostora za sudjelovanje te pokretača lokalnog, regionalnog i teritorijalnog razvoja. Zbog brojnih dokaza o važnosti pristupa kulturi za demokratsko sudjelovanje te za individualnu i društvenu dobrobit ta tema ostaje važan prioritet programa djelovanja. U tom će kontekstu Komisija do 2028. predložiti smjernice EU-a o kulturi za zdravlje i dobrobit. Taj će postupak zahtijevati znatan angažman i suradnju među državama članicama. Sljedeći plan rada mogao bi tome znatno pridonijeti. Osim toga, kako bi se poboljšao pristup mladima kulturi i baštini, potrebno je iskoristiti mogućnosti za razmjenu primjera najbolje prakse i rješavanje problema među državama članicama povezanih s programima kulturnih propusnica koji se provode na nacionalnoj, regionalnoj, lokalnoj ili prekograničnoj razini.

- **Strateška ulaganja u kulturu i inovativni instrumenti financiranja** ključni su za proširenje baze resursa kulturnih i kreativnih sektora te za iskorištavanje potencijala kulture za suočavanje s trenutačnim i budućim izazovima. Instrumenti kao što su mješovito financiranje, javno-privatna partnerstva, filantropske aktivnosti i porezni poticaji mogli bi se dodatno ispitati i razviti. Buduća suradnja na razini EU-a u okviru sljedećeg plana rada mogla bi imati ključnu ulogu u pružanju smjernica te razmjeni znanja i primjera dobre prakse, posebno s obzirom na različite nacionalne modele financiranja i iskustva. Ta bi razmjena mogla obuhvaćati i iskustva stečena u primjeni Mehanizma za oporavak i otpornost i potpore u okviru kohezijske politike (uključujući Europski fond za regionalni razvoj) za kulturu, posebno kako bi se u predloženim planovima za nacionalno i regionalno partnerstvo potaknula moguća buduća ulaganja u kulturu.
- **Zaštita umjetničke slobode** dobila je na važnosti u raspravama na razini EU-a, uz sve veći konsenzus o njezinoj ključnoj ulozi u demokratskim i otvorenim društvima. To se odražava u radu Vijeća na pitanjima uloge kulture u demokratskoj otpornosti u okviru trenutačnog plana rada. Zaštita slobode umjetnika i kulturnih djelatnika kako bi mogli stvarati, a da ih se ne cenzurira ili zastrašuje te izražavati svoja stajališta o javnim pitanjima kolektivna je odgovornost u EU-u. Sljedeći plan rada prilika je za daljnja poboljšanja na temelju postignutog napretka kako bi se povećala umjetnička sloboda koja je temelj naših demokracija i temeljni uvjet za stvaralaštvo koji omogućuje uspješan i raznolik kulturni krajolik.
- **Poboljšanje radnih uvjeta** umjetnika i kulturnih djelatnika te slobode umjetničkog izražavanja i dalje je ključan prioritet te bi ga trebalo zadržati i razraditi u sljedećem planu rada. Tako bi se mogli bolje iskoristiti već postignuti rezultati i iskustva iz trenutačnog rada u okviru Kulturnog kompasa, posebno rada na predstojećem izvješću o stanju kulture i Povelji EU-a za umjetnike.
- **Međunarodni kulturni odnosi EU-a** i dalje su ključno područje rada na razini EU-a jer omogućuju veću koherentnost, strateško usklađivanje i djelotvornu suradnju s partnerskim zemljama. Kako je istaknuto u najnovijem izvješću skupine za OMK o toj temi, potrebni su jasniji geografski i tematski prioriteti kako bi se izbjegli fragmentirani pristupi u instrumentima i projektima. Prvi korak u sljedećem planu rada mogla bi biti provedba sveobuhvatne studije ili pregleda postojećih sporazuma o pridruživanju i partnerstvu, posebno njihovih klauzula o kulturi, te poboljšanje mehanizama za razmjenu informacija s državama članicama. Time bi se omogućilo bolje strateško usklađivanje u budućim pregovorima, čime bi se osiguralo da odredbe o kulturi odražavaju i ciljeve EU-a i stvarno stanje angažmana država članica u partnerskim zemljama, kao i jačanje učinka tih odredaba, uz potpuno poštovanje supsidijarnosti. Nadalje, Komisija podupire preporuku skupine za otvorenu metodu koordinacije da se poboljša kontinuitet sastanaka viših dužnosnika i njihova usklađenost sa širim strateškim prioritetima.

S obzirom na navedeno, sljedeći plan rada prilika je za **konsolidiranje napretka i jačanje postojećih područja rada, uz istodobno fleksibilno uzimanje u obzir novih prioriteta** i izbjegavanje raspršenosti ili udvostručavanja napora. Države članice i Komisija mogu bliskom suradnjom ostvariti konkretne, trajne rezultate politika na razini EU-a i nacionalnoj razini na temelju zajedničkih prioriteta.

PRILOG: Anketa o provedbi plana rada za kulturu za razdoblje 2023. – 2026. – analiza odgovora
država članica EU-a

PRILOG

Anketa o provedbi plana rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026.

Metodologija

Ciljana anketa među državama članicama EU-a o provedbi plana rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026. provedena je od 3. veljače 2026. do 19. ožujka 2026. Anketa je bila namijenjena za svih 27 država članica EU-a, a zaprimljeno je 26 odgovora. Upitnik je osmišljen kako bi se prikupili kvantitativni i kvalitativni dokazi o tome kako države članice ocjenjuju trenutni plan rada, njegovu provedbu, njegov doprinos oblikovanju nacionalnih politika, prikladnost njegovih metoda rada i prioritete za mogući sljedeći plan rada u kontekstu Kulturnog kompasa za Europu i nacrta Zajedničke izjave „Europa za kulturu – kultura za Europu”.

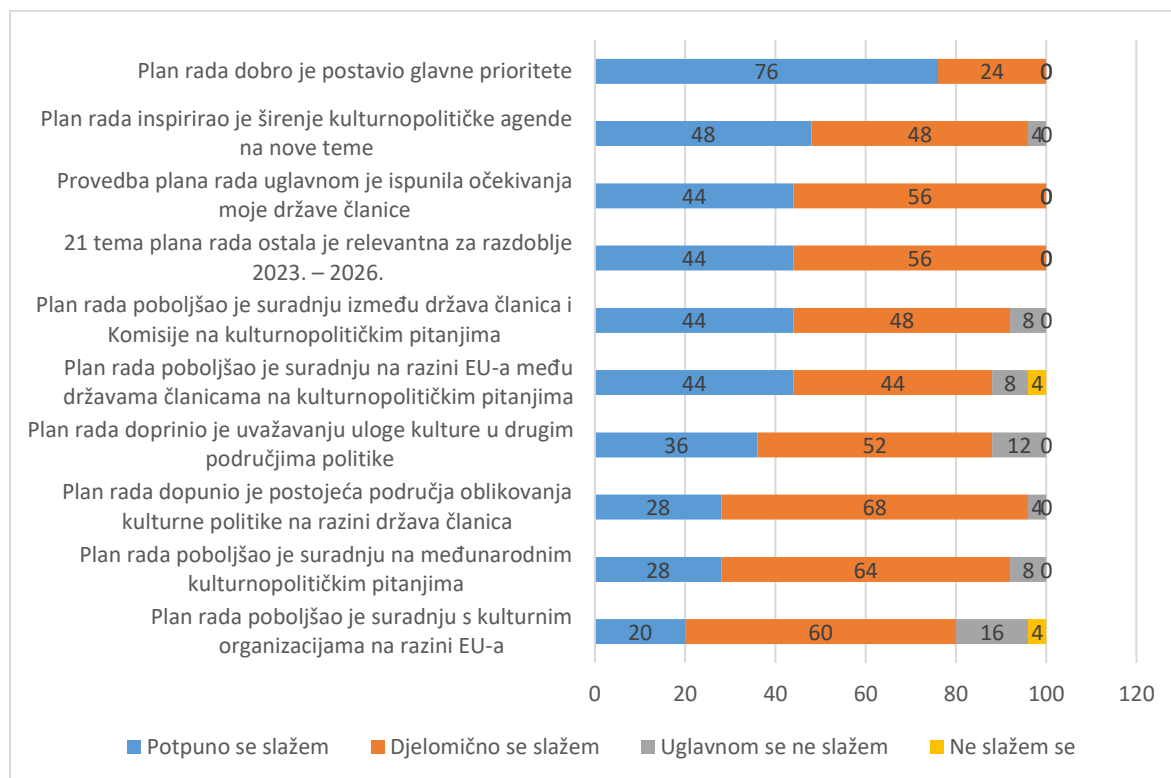
Upitnik je sadržavao pitanja zatvorenog i otvorenog tipa. Uključivao je ocjenjivanje na temelju ljestvica s četiri stupnja, pitanja da/ne, pitanja s višestrukim odabirom i polja za slobodni unos teksta u kojima su države članice mogle objasniti ocjene, navesti primjere i detaljnije navesti prioritete. Anketa je obuhvaćala pet širokih područja: (i) ukupna ocjena relevantnosti i provedbe plana rada, (ii) doprinos plana rada razvoju politika u državama članicama u okviru 21 teme i aktivnosti, (iii) ocjena metoda rada, uključujući otvorenu metodu koordinacije (OMK), diseminaciju i radne aranžmane, (iv) promišljanja o prioritetima za sljedeći plan rada, uključujući tematske i moguće sektorske prioritete i (v) završne primjedbe.

Analiza je uključivala opisni pregled kvantitativnih odgovora i tematsku ocjenu kvalitativnog materijala. Odgovori na pitanja zatvorenog tipa objedinjeni su kako bi se utvrdili opći obrasci u ocjenama i preferencijama država članica. Odgovori otvorenog tipa pregledani su kako bi se utvrdile teme koje se ponavljaju i razmotrili opisni primjeri te objašnjenja ocjena ili prioriteta. U ovom Prilogu prikazani su podaci dobiveni na temelju informacija iz ankete.

Preliminarni nalazi utvrđeni analizom na temelju ankete predstavljeni su 27. ožujka 2026. Odboru Vijeća za poslove u kulturi u Bruxellesu, a države članice imale su priliku dostaviti povratne informacije o prvotnim rezultatima. Te su povratne informacije bile temelj za daljnje poboljšanje analize predstavljene u ovom izvješću.

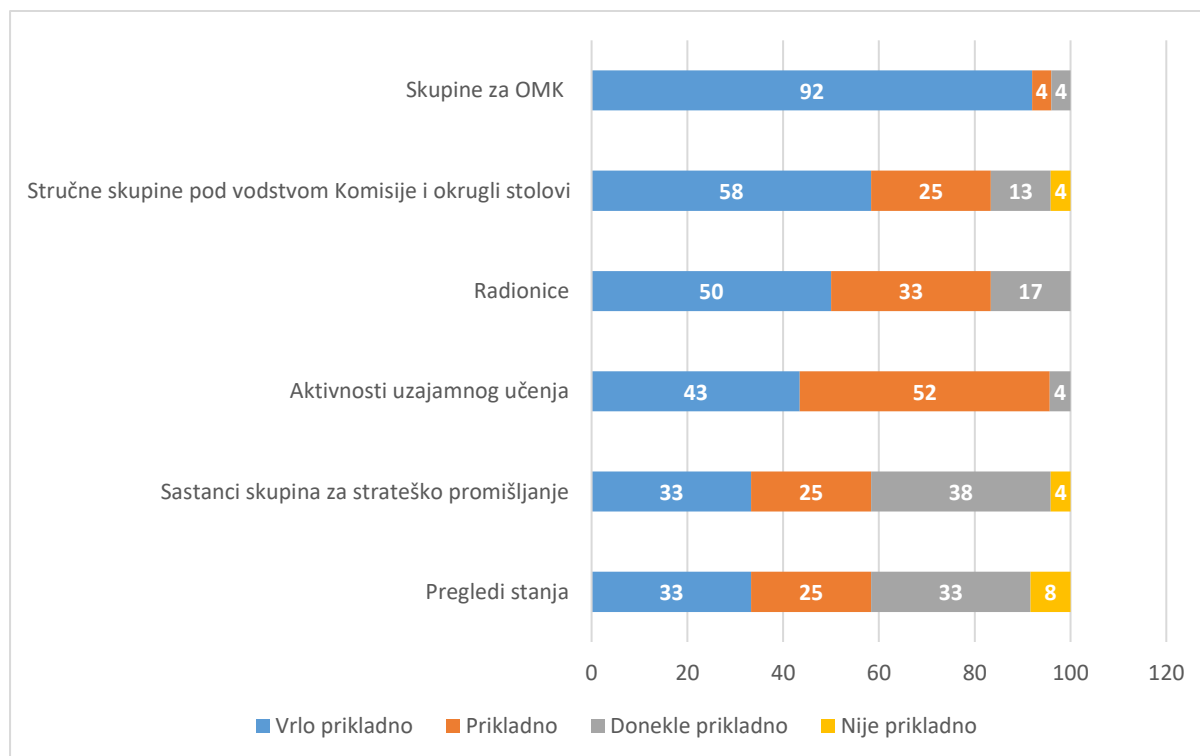
Analiza odgovora država članica EU-a

Grafikon 1: Ukupna ocjena plana rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026. i njegove provedbe (rangiranje sljedećih izjava po državama članicama) (%)

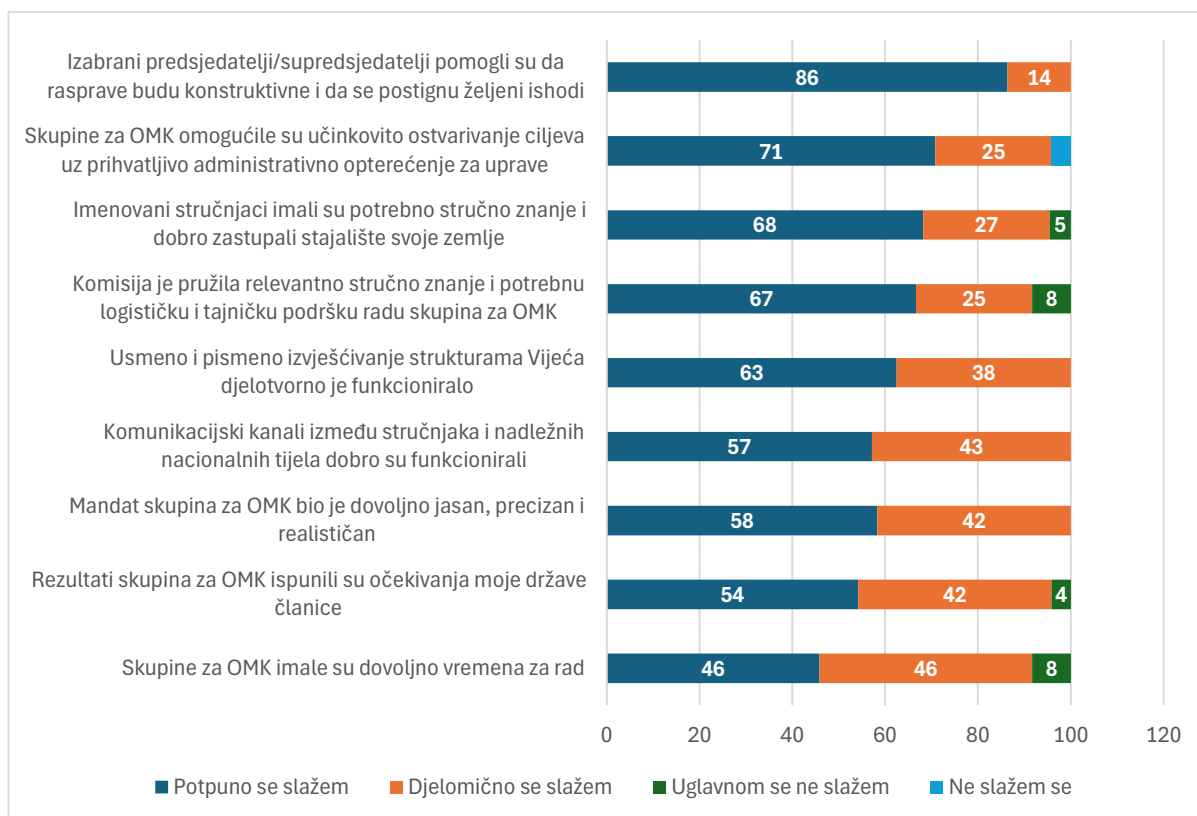
Izvor: anketa za države članice o planu rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026., podaci koje je prikupila organizacija Panteia, 2026.

Grafikon 2: Koliko prikladnima smatrate sljedeće metode rada za postizanje ambicija iz plana rada? (%)

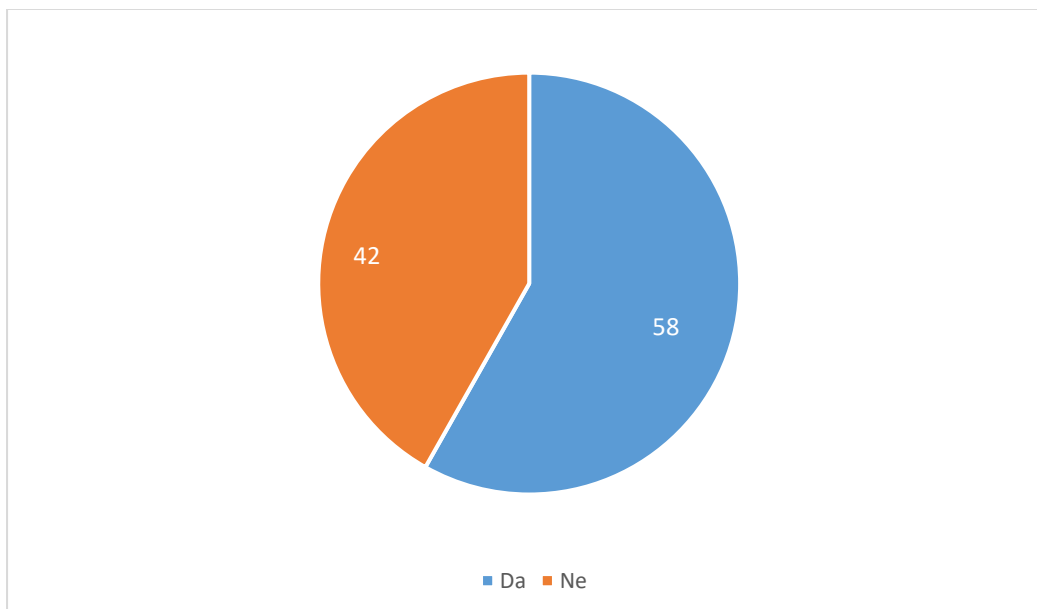
Izvor: anketa za države članice o planu rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026., podaci koje je prikupila organizacija Panteia, 2026.

Grafikon 3: Kako ocjenjujete sljedeće izjave o radnim aranžmanima i aspektima uspješnosti skupina za otvorenu metodu koordinacije (OMK)? (%)

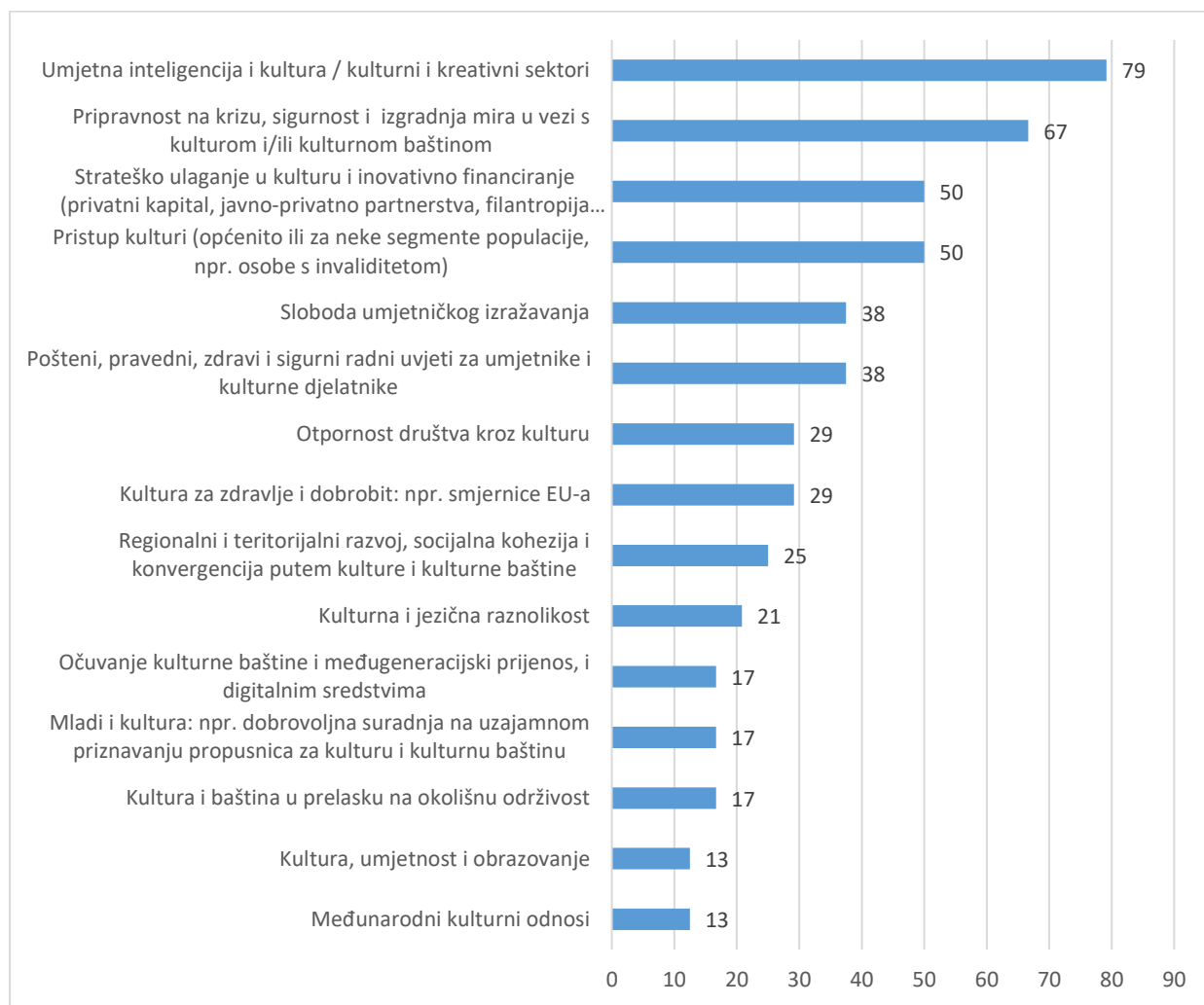
Izvor: anketa za države članice o planu rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026., podaci koje je prikupila organizacija Panteia, 2026.

Grafikon 44: Smatrate li da bi se u sljedećem planu rada EU-a trebale uvesti rasprave o određenim kulturnim i kreativnim sektorima? (%)

Izvor: anketa za države članice o planu rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026., podaci koje je prikupila organizacija Panteia, 2026.

Grafikon 55: Kojim biste temama dali prednost u sljedećem planu rada?* (% odabranih)

(*) Napomena: države članice mogle su odabrati najviše pet tema kojima daju prednost.

Izvor: anketa za države članice o planu rada EU-a za kulturu za razdoblje 2023. – 2026., podaci koje je prikupila organizacija Panteia, 2026.